

บรรณานุกรม

เอกสารต้นฉบับยังไม่ได้ตีพิมพ์เอกสารกองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงเกษตร

กษ.1/4 ความเห็นพระยาประชาธิปไตย เรื่องวิธีจัดการตั้งสภาเกษตร-
พาณิชย์การ

กษ.1/10 เครื่องมือสำหรับทำนา

กษ.1/11 ถวายรายงาน มร.โฮมันวันเกอร์ไฮเค ว่าด้วยการรถไฟผู้การ
ชุกคลองไม้ไค้

กษ.3.1/1 ราชการเบ็ดเสร็จในกระทรวงนา

กษ.3.1/3 จะพระราชทานที่นาแก่พระนมจัน

กษ.3.1/7 เรื่องพระยาบรรณาสีงหนาท(เจ๊ก) ขอพระบรมราชานุญาตชุก
คลองนา ตำบลหลังเกาะใหญ่ไปออกแม่น้ำสุพรรณ มีเรื่องต่อมาจนถึง
พระยาบรรณา (ปัด) บุตรทำการทอจนเกิดความกั้นกับพระกริษาพลและ
พระวาหิตย

กษ.3.1/9 ความคิดเรื่องชุกหนูนชานา

กษ.3.1/11 พวกลาวไม่ลงมาทำนาในทุ่งหลวงและเรื่องคนอพยพออกจาก
ทุ่งหลวง

กษ.3.1/12 ชานาจะกู้เงินรัฐบาล และความเห็นที่จะลิกน้ำชานา

กษ.3.1/13 รายงานตรวจที่นาต่าง ๆ ของพระองค์เจ้าสายสนธิวงศ์และ
พระยาวิเศษโกชนา

กษ.3.2/10 เก็บเงินค่านามณฑลต่าง ๆ

กษ.3.3/12 ความนาเกี่ยวแก่คนในบังคับฝรั่งเสศกับกรมหมื่นพงษ์ษาปี 115

กษ.3.2/28 ชานากล่าวโทษกรมรว่า กระทบการกชชไม่ทำตามสัญญาที่ทำ
กันไว้เรื่องเช่านา

กษ.3.3/2 ที่นาบางสะแกแขวงกรุงเก่าพระยาภาสทิกจะยกให้เจ้าฟ้ามหาวิชราวุธ

- กษ.3.3/6 เรื่องพระองค์เจ้าศรีวิไล และพระองค์สุวภัทรี แล
เจ้าจอมมารคานแพขอพระราชทานที่นาค่าบดลอง เป็ริง
- กษ.3.3/8 เรื่องที่นาคดลองเป็ริง
- กษ.3.3/10 กรรมการตัดสินความนา และคดีเรื่องนารวมหลายปี
- กษ.3.3/20 ความนากรมหมื่นสรรพสาต กับนายฟาและพวกนายฟาปี116
- กษ.3.3/25 มิสเตอร์แคริงกันขอชื่อนากรมอภิศร
- กษ.3.3/31 ที่นาในคดลองมหาสวัสดิ์
- กษ.4.1/2 กฎหมายที่ดิน
- กษ.4.1/8 ประกาศและพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน
- กษ.4.1/14 ประกาศและพระราชบัญญัติที่ดิน
- กษ.4.4/2 ขออนุญาตจับจองที่นา
- กษ.4.4/7 สำรวที่นาคดลองประเวศ และประกาศออกตราของ
- กษ.4.4/8 กรมหลวงพิชิต ขอจับจองที่นาและชุกคดลองทำรางน้ำ
- กษ.4.5/6 รายงานมิสเทอโยล เรื่องอัตราค่าอกรที่ดิน
- กษ.7/2 พระราชบัญญัติสีตัวพาหณะ
- กษ.9/5 รายงานมร.วันเถอไฮเก เรื่องชุกคดลองทำทำนบและทำน้ำจึก
ใช้ในกรุงเทพฯ
- กษ.9.1/6 ร่างประกาศว่าควยผู้ที่จะชุกคดลองนาต่าง ๆ
- กษ.9.2/3 เรื่องขออนุญาตชุกคดลองค่าบดต่าง ๆ
- กษ.9.2/7 เรื่องพระราชทานพิมลขออนุญาตชุกคดลองค่าบดทุ่งบางบัวทอง
ไปออกทุ่งบัวบางปลา บางภาข้างคือที่าเรียกว่าคดลองราชากิมนท
กิมนท"
- กษ.9.2/11 เรื่องการชุกคดลองแกลงแลชุนยนต์โยควิชาชาญ ขออนุญาต
ชุกคดลองแขวงกรุงเกา
- กษ.9.2/18 เรื่องราวผู้ขออนุญาตชุกคดลองในค่าบดต่าง ๆ
- กษ.9.2/25 เรื่องกรมหมื่นนรา ขอชุกคดลองนาตั้งแต่ค่าบดบางคะไน
แขวงเทืองนุทบุรีไปออกแม่น้ำเมืองสุทรธ
- กษ.9.2/32 เรื่องคดลองเป็ริงและประทุนำบทุมวัน

กษ.9.2/40 คลองภาษีเจริญ และคลองดำเนินสะดวก
 กษ.9.2/48 รายงานขุดคลองฝั่งตะวันตกแม่น้ำเจ้าพระยา
 กษ.9.2/59 คลองแดง คลองเตย คลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวก
 คลองเปรมประชากร

กษ.9.4/1 เรื่องบริษัทขุดคลองและคูนาสยาม

กษ.9.4/2 แผนที่คลองรังสิต

กษ.9.4/7 บริษัทขุดคลอง

กษ.9.4/13 บริษัทขุดคลองและคูนาสยามขอพระบรมราชานุญาตขุด

คลองในทุ่งฝั่งตะวันตก

กษ.9.4ก/2 บริษัทขุดคลองรองวา ที่ซึ่งบริษัทตั้งทำการมีผู้ร้ายขุดขุม

กษ.9.4ก/40 ไทสวนที่นำที่ข้าราชการและราษฎรรองวาบริษัทกษ

จะเอาเงินแก่เจ้าของนา

กษ.10/1 ไทสวนความรู้นายเจริญในการทางเพาะปลูก

กษ.10/2 รายงานเพาะปลูกทาง ๆ

กษ.10.1ข/1 ความเห็นแพทย์เรื่องกินข้าวขาวขัดทำให้เกิดโรคเบอร์ เบอริ

เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงการคลัง

ค.9.2/1 ที่โร สี่หลวงพิพิธภัณฑวิจิตร

ค.9.2/4 จีนโสดวนขอจำนำโรงสี

ค.9.2/7 โรงสีพระสมุทรสาครบุรีรัมย์ ตำบลโรงฝางในคลองแดง

ค.17/9 เรื่องพังกโรงสีรองขอให้ช่วยเหลือผู้รายดักขาว และราย
 งงนบัญชี ม.ฮารทวนวากวยโรงสีขาว

ค.22.2/23 เรื่องพระปฏิบัติยืมเงินแผ่นดินใช้ในการขุดคลองของบริษัท

เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล

น.3.2ก/2 พระราชพิธีเปิดเมืองชัยภูมิ

น.3.2ก/12 มีสารตราให้ผู้วาราชการเมืองออกตรวจท้องที่ ศก121

น.3.2ก/35 นายแจ่มผู้ใหญ่บ้านพบศพคนพิการตายอยู่เรือ รอยถูกฟัน

2. แห่งที่ตำบลมืองไชยคลอง 12 คลอง6วาสายใต้

ไทสวนไม้โคกควมว่าถูกกระทำร้ายมาจากไหน

- น.3.2ก/36 ส่งคำแจ้งความของลาวนายร้อยซึ่งควบคุมลาวมารับจ้าง
ทำนา ในแขวงเมืองชัยภูมิรวม 5 ฉบับ มาถวายแล้ว
- น.3.2ก/63 มีบอกเรื่องขอลดอัตราเงินอากรค่านา ควบการทำนา
นำน้อยคนชาวมาจากราษฎรทำนาไม่ไคผลบริบูรณ์นั้น ไคส่งให้พระ -
ยารัษฎากรโกศลไปตรวจดูแล้ว
- น.3.2ก/68 กรมยุทธนาธิการ ไคตกลงกับท่านเจ้าจอมมารคำโหมค ขอ
ซื้อที่ดินตำบลคลอง 6 ท่อโรงพักกองตระเวนเป็นเนื้อที่ 4 ไร่ยังหา
ได้เท่านี้ ไม่ช้ขายกันไม่
เครื่องก่อสร้างไปลงมือปลูกแล้ว
- น.3.2ก/116 จ้างคนลสวนมาทำนา
- น.3.4ก/25 ส่งบอกชี้แจงผู้มีบรรดาศักดิ์ ชาวต่างประเทศและราษฎรหลาย
รายลอบขุดคลอง ขุดลุดึงระหวงในเนื้อที่ของหลวงมีทองคำ
ให้ตรวจสอดทำแผนที่
- น.41.1/9 ทอเรือปอนเคนเรือขุนรุกคอกษร เสมียนตรากรมนามีหนังสือ
มาว่า พระศรีทราซเกโชรับพระบรมราชานุญาตขุดคลองอุคมชลจร
หลุดลอกแล้ว บัดนี้เจ้าพนักงานจะออกโฉนดตราจองให้แกราษฎร
ที่ทำนาในฝั่งคลอง ขอให้บังคับอำเภอกำนัน ไปกำกับด้วย
- น.41.1/214 พระยาวิเศษโภชนาไปตรวจการเพาะปลูกและสืบสวนลูกจ้าง
ทักนา และ พางน้ำ
- น.41.4/2 สำเนาหนังสือสัญญาของบริษัทขุดคลองภูนาสยาม
เอกสารพิมพ์เบ็ดเตล็ด
- บ.1.1/8 เรื่องเสด็จประพาสตำบลต่าง ๆ
เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงมหาดไทย
- ม.2.14/2 รายงานกรมหลวงดำรงไปตรวจราชการ มณฑลกรุงเก่าแล
พิษณุโลกย์ นครสวรรค์ และรายงานระยะทางที่เสด็จ
- ม.2.14/6 รายงานพระยาอินทราธิบดี ซึ่งได้รับไปตรวจราชการมณฑล
นครไชยศรี แลเมืองราชบุรี
- ม.2.14/9 กรมหมื่นดำรง ตรวจราชการในมณฑลนครไชยศรี

ม.2.14/36 รายงานพระองค์ใหญ่ เสด็จราชการที่ถ้ำแยกไปส่งยังกระทรวง
 ม.2.14/60 พระอินทราชาธิบดี ทำรายงานตรวจราชการแขวงเมือง
 นครไชยศรี

ม.2.14/93 กรมหมื่นคำรงฯ ทูลเกล้าถวายรายงานตรวจราชการเมือง
 ราชบุรี และเมืองสมุทรสงคราม

ม.2.14/107 กรมหมื่นคำรงฯ ไปตรวจราชการเมืองสุพรรณบุรี

ม.5.1ค/8 เรื่องโต๊ะยี่ซอ ตั้งข้อรับข้อชายกระบือผู้ร้ายที่ตำบลทุ่งหลวง

ม.5.1ค/18 ฝรั่งเศสขอให้จับนายเสก ผู้ร้ายปล้นช้างหนีเข้ามาในพระตะบอง

ม.18.4/1 ขออนุญาตอินทรีนโกลกระบือ

ม.18.4/9 ชาวอเมริกาเข้ามาหาซื้อกระบือ เพื่อส่งไปเมืองมินลา

ม.40/1 เรื่องราชการมณฑลกรุงเก่า

ม.45/2 จักราชการในหัวเมืองนครไชยศรี

ม.48/2 มณฑลนครสวรรค์

ม.65/21 รายงานทั่วไปการของกรมแผนที่ ทั้งภาษาไทย-อังกฤษ มี

จดหมายนำส่ง ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 124

เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงโยธาธิการ

ยช.5.6/15 เรื่องรถไฟนครราชสีมา แยกไปทางหนองคาย อุบล จำปาศักดิ์

ยช.5.7/1 เรื่องรถไฟสายพระพุทธรบาท

เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงเกษตร

กษ.1/6 จักรบำรุงนากับเรื่องราษฎรชาวนาในคลองรังสิตร้องทุกข์
 ขอให้ยกเงินที่ค้าง และขอให้เปลี่ยนอัตราค่านา และเรื่องจะ
 ช่อมค่างชอย ในทุ่งหลวงกับเรื่องจะริบอำนาจทรัพย์สินมัติของ
 บริษัทหุคคองกุณาสยาม

กษ.1/10 พิพิธภัณฑเมืองมาเซด

กษ.1/12 รายงานตรวจการเพาะปลูกประเทศไทยสยาม

กษ.3/1 เจ้าพระยาวงษาหุลลา

กษ.4/2 ทคนำแควป่าสัก

กษ.5/1 พระปฏิบัติราชประสงค์ ขอดวายค้ำหน้าและสมบัติของบริษัทชุกคลอง
หักค้ำหน้า

กษ.5/2 บริษัทชุกคลองกุณาสยามฟองขับไลราษฏรทุ่งคองจ้งหวัด
นครนายกไมไ้ท้านา

กษ.5/4 เรืองบริษัทชุกคลองแลกุณาสยามชุกทุ่งนครนายก

กษ.5/5 เรืองบริษัทชุกคลองแลกุณาสยามชุกทุ่งนครนายก

เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ค.1/4 เรืองการค้ำขายในประเทศสยามกำลังทรุดโทรม

ค.12.2/5 เงินค่านากาง กรมหลวงอภิศรอุคมเดช

ค.12.2/8 งคการที่เคยยกเว่นเงินค่านา ของพระเจ้าลูกเธอในรัชกาล
ที่ ๕ ในเขตคลองมหาสวัสดิ์

เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล

น.10.2ก/78 ช้แจงเกี่ยวกับโรงทาน้ำมัน โรงสีไฟ โรงเลื่อย โรงไฟฟ้า
โรงทาน้ำแข็ง โรงมหรสพ โรงจวนำ โจงหญิงโสเภณี ในทอง
ที่ชองแต่ละอำเภอ

น.10.2ช/1 รายงานการเสียหายเพราะเหตุน้ำมากบ้านอย

น.10.2ฉ/1 ขอใ้ชวยกะราคาขายนาพระคลังข้างที่

น.10.๓ก/3 ช้แจงการกันการเข้า และความซ้กสนของราษฎร

น.10.3ง/2 พระองค์เจาจากนกวรรณเลชากับพวกขอจับจ้องที่ดินแขวงเมือง

ป ระทุม

น.10.3ง/3 หมอมเจาหลายองคแลถูกท้าวขอจับจ้องที่ดิน

น.10.4/5 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากบ้านอย

น.10.5ก/1 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากบ้านอย

น.10.6ก/10 หนังสือไปรเวคพระพิพิธ (พระยาพิพิธมนตรี)

พ.11.6/11 ราษฎรชากชาว

น.20.6/20 ความเห็นของเอกรชนเกี่ยวกับพอกค่างประเทศและพวกขโมย
ควาง

- น.31.1/1 พระยาวิเศษโภชนาชาวดวงเกษมมณฑลกรุงเทพฯ ส่งรายงาน
ประจำปี ร.ศ. 129
- น.31.1/3 สำเนาหนังสือกระทรวงเกษตรธิการ ว่าด้วยการใช้เครื่อง
วัด ซึ่ง ตาง
- น.31.1/12 รายงานประจำปีของกองเกษม มณฑลกรุงเทพฯ
- น.31.3/4 คณะกรรมการกำกับและตรวจตราชาว ประชุมร่างพระราช
บัญญัติกำกับข้าว และอาหาร พ.ศ. 2462
- น.31.3/5 จักการช่วยเหลือราษฎรในเวลาข้าวยาก
- น.31.3/12 ร่างพระราชบัญญัติกำกับและตรวจตราชาว เรื่องการควบคุม
การส่งข้าวออกนอกพระราชอาณาจักร
- น.31.3/13 หุพพิชภัยในมณฑลราชบุรี
- น.31.3/21 รายงานคณะกรรมการตรวจตราชาว เรื่องข้าวในหัวเมืองต่าง ๆ
- น.31.3/22 พอลาชาวจังหวัดฉะเชิงเทราขออนุญาตส่งข้าวออกนอกประเทศ
- น.31.3/29 ประกาศห้ามตกขาวแก่ชาวนา
- น.31.3/36 แมมมอแรนคัม เรื่องการกำกับตรวจตราชาว
- น.31.3/37 รายงานความเห็นของพระเจ้าพิยตเชอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
ในการกำกับตรวจตราชาว
- น.31.3/48 สำรวจภูธรจีนที่ทำงานตามโรงสีต่าง ๆ
- น.31.3/53 รายงานเรื่องการทำนามณฑลนครราชสีมา
- น.31.3/55 ระเบียบการกำกับตรวจตราชาว ซึ่งระจัดในปีต่อไป
- น.31.3/61 บันทึกขอคัดค้านจำกัดราคาข้าวของเจ้าคุณเสนาบดีกระทรวง
นครบาล
- น.31.3/69 บัญชีรายชื่อเจ้าของโรงสี
- น.31.3/75 กำหนดราคาข้าว
- น.43/2 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากน้อย
- น.43/3 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากน้อย
- น.43/6 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากน้อย
- น.43/7 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากน้อย

น.43/8 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากน้ำน้อย

น.43/9 รายงานการเสียหาย เพราะเหตุน้ำมากน้ำน้อย

เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย

ม.3.4/15 อุทกภัยในจังหวัดต่าง ๆ พ.ศ. 2460

ม.18.1/1 เงินการราชการมณฑลอิสาน

ม.20/4 รายงานราชการมณฑลร้อยเอ็ด

เอกสารรัชกาลที่ 7 กระทรวงเกษตร

กษ.9/1 แผนที่และรายงาน สกิมการทดน้ำทั้ง 2 ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาส่ง
มากับ หนังสือกระทรวงเกษตรที่ 1/3 ลงวันที่ 5 เมษายน 2470

กษ.9/2 ทดน้ำและเรื่องอุกคดองป่าสักเหนือ

กษ.9/6 ทดน้ำหรือเรื่องโครงการชลประทาน

กษ.9/9 เรื่องโครงการชลประทาน

เอกสารรัชกาลที่ 7 กระทรวงพาณิชย์

พ.1/8 ฎีกาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์เกี่ยว
ด้วย บริษัทรางพระพุทธรบาท พระราชทานยกหนี้และพระราชทาน
ที่นาเป็นสิทธิ์

พ.8.1/1 สินค้าเข้าประเทศอินโดจีนและประเทศสยาม

พ.13/3 ใ้กระทรวงพาณิชย์ คำริชวยเหลือชาวนาท่านองประเทศ
อินโดจีน ที่จักให้ชาวนาถูกเงินจากแบงก์ได้

เอกสารรัชกาลที่ 7 กระทรวงมหาดไทย

ม.26.5/267 มหาดไทยคำริจะกักข้าวไม่ให้ส่งออกนอกประเทศ จนกว่า
อุทกภัยจะระงับลง

เอกสารรัชกาลที่ 7 กระทรวงศึกษาธิการ

ศต.9.2/144 หลวงผลสัมฤทธิ์ศิริกรม ส่งเรื่องการบำรุงพันธ์เข้ามาขอให้
ตรวจแก้ และใช้เป็นแบบเรียน

เอกสารกระทรวงเกษตรใหม่

กษ.ใหม่ แผนกกรมคลองสวนกำแพง เล่มที่ 1 เรื่องที่ 1 ตอนที่ 2-3 ว่าง

อินเฮอร์เน็ชชาววิลันดา มาทำการตรวจคลอง

กษ.ใหม่ แผนกกรมคลอง แผ่นที่ 2 เรื่องที่ 8 ตอน 1 กรมหมื่นนราธิปาขอ

พระบรมราชานุญาต เช็ดคลองทุ่งฝั่งตะวันตก

กษ.ใหม่ กรมคลอง แผ่น 24 เรื่อง 510 กรมคลองถึงความเห็นเรื่องที่จะทำ

ทำนบปิดกันแม่น้ำป่าสัก

กษ.ใหม่ แผนกกรมคลอง แผ่น 24 เรื่อง 524 โปรดเกล้าฯให้กระทรวงเกษตร

ว่าง. คลองทุ่งหลวงรังสิต

กษ.ใหม่ แผนกกรมคลอง แผ่น 34 เรื่อง 791 ประวัติกคลองต่าง ๆ

กษ.ใหม่ แผนกกรมคลอง แผ่น 43 เรื่อง 1020 เรื่องรายงานการทดน้ำ

ของวอรัค

กษ.ใหม่ แผนกกรมชลประทาน แผ่น 29 เรื่อง 1172 กรมชลประทานขอทอง

ตรา เพื่อแจ้งให้มณฑลอยุธยา

กษ.ใหม่ แผนกกรมชลประทานสวนทดน้ำ แผ่น 32 เรื่อง 1261 กระทรวง-

เกษตรราชการ คำวินิจฉัยกรมทดน้ำในน้ำในประเทศไทยสยาม และจัดตั้ง
ผู้อำนวยการทำการ พ.ศ. ๒๔๕๕

กษ.ใหม่ แผนกกรมชลประทาน แผ่น 42 เรื่อง 1664 บันทึกเรื่องการก่อสร้าง

ทดน้ำที่จะดำเนินการต่อไปในปี 2470

กษ.ใหม่ แผนกกรมชลประทาน แผ่น 42 เรื่อง 1665 รายงานประมาณการ

สกีมีเสียงรบกวนและบางเหี้ย... สัพพรรณบุรี นกรมายก พายัพ ปี 2470

กษ.ใหม่ แผนกบริษัทชุกคลองสวนเบ็คเคลด แผ่น 1 เรื่อง 2 ประชุมเรื่อง

จัดการนาบัต

กษ.ใหม่ แผนกเพาะปลูก ส่วนรายงาน แผ่น 21 เรื่อง 434 ทอดะเบียน

กรุงเก่า ยื่นรายงานการเพาะปลูก

กษ.ใหม่ แผนกเพาะปลูก แผ่น 60 เรื่อง 1443 ราษฎรจำนวนที่นาที่เพาะปลูก

แล ผลที่เกี่ยวเกี่ยวในปีพุทธศักราช 2460

กษ.ใหม่ กองเลขานุการ ส่วนสภาเผยแผ่พาลิชัย แผ่น 1 เรื่อง 2 ประชุม

สภาเผยแผ่พาลิชัย พ.ศ. 2465

- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ ส่วนสภาเผยแผ่พาณิชย์ แผ่น 1 เรื่อง 3 ประชุม
สภาเผยแผ่พาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๖๖
- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ ส่วนสภาเผยแผ่พาณิชย์ แผ่น 2 เรื่อง 6 ประชุม
สภาเผยแผ่พาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๖๕
- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ แผ่น 5 เรื่อง 18 ตั้งอนุกรรมการ
คนคว่า หาเหตุผลในเรื่องสินค้าเขาของประเทศสยามตกต่ำ
- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ แผ่น 6 เรื่อง 18 บรรทัดการประชุม
กรรมการศึกษา การเพาะปลูกชลสมบัติ พ.ศ. 2475
- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ สภาเผยแผ่พาณิชย์ แผ่น 6 เรื่อง 23 รายงานการ
ประชุม สภาเผยแผ่พาณิชย์การศึกษา การเพาะปลูกชลสมบัติ 2475
- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ ส่วนเสนาบดีสภา แผ่น 16 เรื่อง 255 บริษัทอีสต์
เอเชียติก ตั้งผู้แทนออกไปรับซื้อเขาเปลือกและให้ชวานากูเงิน
- กษ.ใหม่ กองเลขานุการ ส่วนเสนาบดีสภา แผ่น 16 เรื่อง 266 กระทรวง
พาณิชย์ รายงานความเป็นอยู่ของชวานาในจังหวัดลพบุรีในเวลา
ที่ราคาเข้าตกต่ำ
- กษ.ใหม่ แผนกสารบรรณ แผ่นที่ ๑7 เรื่อง 1758 มณฑลนครสวรรค์ ส่งสำเนา
ไปบอก เรื่องชาวซึ่งใครรายงานไปยังประธานกรรมการกำกับตรวจ
ตราข้าว
- กษ.ใหม่ แผนกสารบรรณ แผ่น ๘๘ เรื่อง 1๘32
- กษ.ใหม่ ส่วนรายงานเข็ชต์เล็ก 2 เรื่อง 1 แผ่น 1 มณฑลนครสวรรค์ส่งราย
งาน ตรวจการทำนาในจังหวัดอุทัยธานีของขุนประจักษ์ ภูมิพิทักษ์
- กษ.ใหม่ ส่วนรายงานเข็ชต์เล็ก 2 แผ่น 1 เรื่อง 4 มณฑลนครไชยศรี ส่ง
รายงาน ตรวจการทำนาแลการเพาะปลูกในเขตรออำเภอบางปลา
จังหวัดนครปฐม ของขุนบริบาลฉัตรผด
- กษ.ใหม่ รายงานงวด 2 แผ่น 16 เรื่อง 267 มณฑลปราจีนส่งรายงานตรวจ
การทำนาของขุนสวัสดิ์รักษาตรี ผนขทรจังหวัดปราจีน กรมท่อน้ำและ
กรมเพาะปลูกพิจารณาแล้ว

กษ.ใหม่ รายงานวค2 แฟ้ม 16 เรื่อง 282 กรมเพาะปลูกเสนอรายงาน
ประจำปี พ.ศ. 2464 กระทรวงสั้งให้นายเกรแฮมพิจารณา

กษ.ใหม่ แผนกหนังสือเก่า แฟ้ม 85 เรื่อง 3803 พระยาศรีราชโกโช ขอ
พระบรมราชานุญาตขุดคลอง

กษ.ใหม่ แผนกหนังสือเก่า แฟ้ม 85 เรื่อง 3812 พระยาบรรจาสึงหนาทจำหน่าย
ที่ดิน ที่ขอพระราชทานการขุดคลองเป็นทุนส่วน ตำบลบางปะกอก
แขวงกรุงเก่า

กษ.ใหม่ แผนกหนังสือเก่า แฟ้ม 86 เรื่อง 3825 ขุนเทพเสนาขออนุญาตขุด
คลอง ศก 116

กษ.ใหม่ แผนกหนังสือเก่า แฟ้ม 92 เรื่อง 4004 บริษัทส่งเรื่องราวแก้ว
ภรรยา นายชำนานอุกษรองทุกขว่ามีผู้เขาไปแย่งชิงทำนาเสีย

กษ.ใหม่ แผนกหนังสือเก่า แฟ้ม 92 เรื่อง 4005 บริษัทส่งเรื่องราวนาย
ปี เมยมะ รองทุกขเรื่องที่ดินกรอกแล้วว่ามีผู้เขามาแย่งทำเสีย

กษ.ใหม่ แผนกหนังสือเก่า แฟ้ม 92 เรื่อง 4006 บริษัทส่งเรื่อง ราวนาย
เพชร อำแดงปานรองทุกขเรื่องที่ดิน

จดหมายเทศุสภาเผยแผ่พาณิชย์ ฉบับที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2468

จดหมายเทศุสภาเผยแผ่พาณิชย์ ฉบับที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2464

เอกสารต้นฉบับที่พิมพ์แล้ว

- "ประกาศชุกคลองภาษีเจริญ" กฎหมายประจำศกเล่ม 7
 "หามมิไต่ทกเขาแกชวาวนา พ.ศ. 2420 " กฎหมายประจำศกเล่ม 9
 "ประกาศชุกคลอง" กฎหมายประจำศกเล่ม 9
 "ประกาศเปิดคลองนครเนื่องเขต" กฎหมายประจำศกเล่ม 9
 "ประกาศเพื่องอนุญาตชุกคลอง พ.ศ. 2434 " กฎหมายประจำศกเล่ม 13
 "ประกาศอัตรากำเก็บเงินค่านา รัตนโกสินทรศก 124 " กฎหมายประจำศก
 เล่ม ๒๐,
 "ประกาศยกเว้นชาวมณฑลอุดรแลอีสานซึ่งลงมารับจ้างทำนาแลการงานอื่น ๆ
 ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะเกณฑ์ทหาร" กฎหมายประจำศก เล่ม 22
 "ประกาศเปลี่ยนพิภพเก็บเงินค่านาเป็นสตาล ร.ศ. 12๐ " กฎหมายประจำศก
 เล่ม ๒๑...

เอกสารชั้นรอง

กรมชลประทาน. รายงานการชลประทาน พ.ศ. 2471.

เกษม ศิริสัมพันธ์ และนิออน สนิทวงศ์ฯ. "แนวพระราชดำริทางการเมือง
 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" ประวัติศาสตร์
 และการเมือง: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 251๐.

ขจร สุขพานิช. "ฐานันดรไพร่" ประวัติศาสตร์และการเมือง: โรง
 พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

กึกกฤษ์ ปราโมช,ม.ร.ว. "สังคมอยุธยา" ประวัติศาสตร์และการเมือง:
 โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 251๐.

ชุมนุมประกาศรัชกาลที่ 4 เล่ม 1,2,3,4. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา,
 ๒๕๑๘.

ชิม วีระไวทยะ(แปล). การสำรวจเศรษฐกิจในชนบทแห่งสยาม โดยหมอ
 คาร์ด ซี ชิมเมอร์แมน: โรงพิมพ์กิจการ, 2476.

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ มหาบุรุษ.

๒ เล่ม.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า. ลักษณะการปกครองประเทศสยาม
แต่โบราณ. ประวัติศาสตร์และการเมือง. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-
วิทยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า. ชีวิตและงานของสุนทรภู่. พระนคร:
โรงพิมพ์รุ่งวิทยา, ๒๕๑๖.

คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า. เอกสารตรวจราชการเมืองนคร-
ชัยศรี เมื่อเดือนสิงหาคม ร.ศ. ๑๑๗. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
ฌาปนกิจศพ หม่อมลำคาน กิติถกุล ณ อยุธยา. พระนคร: โรง-
พิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๑.

ทิพากรวงศ์. เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับหอสมุด
แห่งชาติ. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2506.

คำทรงศักดิ์ อายุวัฒน์. ราชสกุลจักรีวงศ์ ฉบับสมบูรณ์. พระนคร: พิมพ์
ครั้งที่ ๒. ๒๕๑๕.

โบราณราชธานินทร์, พระยา. ระยะทางเสด็จประพาสแม่น้ำน้อยและลำแม่น้ำ
ใหญ่ มณฑลกรุงเก่า และมณฑลนครสวรรค์. พระนคร: โรงพิมพ์
บุญส่งการพิมพ์, ๒๕๐๘.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 6 ภาคที่ 25. "เรื่องสถานที่และวัตถุซึ่งสร้างใน
รัชกาลที่ ๘."

ประสพ บุรณมนัส. กระบี่. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนคร: สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.

พระประวัติพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนธิวงศ์. พิมพ์เป็นอนุสรณ์งาน
ฌาปนกิจศพ นางสาวเพลินตา สนธิวงศ์. 29 กันยายน 2508.

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จ
ประพาส ลำน้ำมะขามเข้ และพระราชกระแสเรื่องจัดการทหาร
มณฑล กรุงเทพฯ. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพเจ้าฟ้า
บริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ ณ พระเมรุทอง

สนามหลวง. พ.ศ. ๒๔๕๓.

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จ

ประพาสมณฑลราชบุรีปีระกา ร.ศ. ๑๒๘.

พิชิตปรีชากร, กรมหลวง. "เรื่องทำนา". ลัทธิธรรมเนียมภาค 3.

มงคลประศาสน์, ขุน. ตำราการทำนา.

ยี่งศักดิ์ อิศรเสนา. ประวัติเจ้าพระยาวรพงษ์พิพัฒน์. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนคร:
องค์การคหกรรมศึกษา, ๒๕๐๖.

ร.แดงกาศ. ประวัติศาสตรกฎหมายไทย(กฎหมายที่ดิน). คำสอนชั้นปริญญาโท
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง. พ.ศ. ๒๕๔๓.

ราชบุรีศิริเรกฤทธิ์, กรมหลวง. หัวข้อเล็กเซกซ์ที่ดิน. โรงเรียนกฎหมาย,
เดือนกันยายน ร.ศ. 119.

ราชบุรีศิริเรกฤทธิ์, กรมหลวง. คำอธิบายกฎหมาย(โรงเรียนกฎหมาย).

วงษานุประพัทธ์, เจ้าพระยา. ประวัติกระทรวงเกษตรราธิการ. พิมพ์แจก
ในงาน พระราชทานเพลิงศพนายพลเอกเจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์.
พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนาการ, 2484.

วรวาทีวินิจนัย(สวัสดิ์), หลวง. คำอธิบายกฎหมายลักษณะที่ดิน. พระนคร:
โรงพิมพ์พานิชย์สุภผล, พ.ศ. 2457.

เวลลา, เอฟ.วอลเตอร์. แผ่นดินพระนั่งเกล้า. แปลโดย นิจ ทองโสภิต.
พระนคร: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2514.

สงวน อันคง. สิ่งแรกในเมืองไทย. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม,
พ.ศ. 2502.

สุนทร อัสสไวย์. ประวัติโครงการรังสิต.

สุวพรรณ สนิทวงศ์, ม.ร.ว. เรื่องเขากองประเทศสยาม.

เสวีรโกเศศ. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่องประเพณีไทย.
พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2515.

บทความภาษาไทย

ซีเกฮารุ ทานาเบ. "การชลประทานเพื่อการเกษตรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ
ไทย ! วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 5 เล่มที่ 2 (ตุลาคม 2518-
มกราคม 2519).

พรนิภา พงศนิรากร และทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. "ข่าวในสมัยปลายอยุธยา
(พ.ศ. 2199-2310)". วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 4 เล่ม 3
(มกราคม-พฤษภาคม 2516).

เทศาภิบาลฉบับที่ 1 เมษายน ร.ศ. 125.

สุชน ศรีหิรัญ. "ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ คู่มือแก่นักวิจัยศรี". วารสาร
ธรรมศาสตร์ ปีที่ 4 เล่มที่ 3 (มกราคม-พฤษภาคม 2516).

อัมมาร์ สยามวาลา. "ข่าว ! วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 3 เล่ม 3
(พฤษภาคม 2517).

วิทยานิพนธ์ภาษาไทย

กิตติ ตันไทย. "คลองกับระบบเศรษฐกิจของไทย (พ.ศ. 2367-2453) ."
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิท-
ยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ฉวาคา ประพาพันธ์. " ระบบเจ้าภาษีนายอากรสมัยกรุงเทพายุคต้น !"
วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

พรเพ็ญ สันตระกูล. "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนก
วิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Boserup, Ester. The Condition of Agricultural Growth.
London: Allen and Unwin, 1965.
- Cheng Siok-Hwa. The Rice Industry of Burma 1850-1940.
Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1960.
- Gerini, G.E. Siam and its Productions, Arts, and Manufactures.
England: Stephen Austin and Sons, 1912.
- Graham, W.A. Siam, 3ed. London: The De La More Press
Limited, 1924.
- Hanks, Lucien M. Rice and Man: Agricultural Ecology in
Southeast Asia. Chicago: Aldine Atherton, 1972.
- Ingram, James C. Economic Change in Thailand. Standford
University Press, 1971.
- Kaufman, Howard K. Bangkhuad: A community study in Thailand.
New York: Augustin, 1960.
- Sanitwongse, Suaphan. An outlines of Rice Cultivation in
Siam. Published by the minister of Agriculture, 1911.
- Siamwalla, Ammar. Land Labour and Capital in Three
Rice-Growing Deltars of Southeast Asia 1800-1940.
Center Discussion Paper NO. 150. Yale University, 1972.
- Skinner, William. Chinese Society in Thailand: An Analytical
History. Ithaca: Cornell University Press, 1957.
- Smyth, Warrington H. Five Years in Siam from 1891 to 1896.
2 vols. London: John Murray, 1898.
- The Ministry of Commerce and Communication. Siam Nature
and Industry. Bangkok, 1930.

Verginia, Thompson. Thailand: The new Siam.

Wright and Breakspear. Twentieth Century Impression of Siam.

London: 1908.

Zimmerman, Carles C. Siam: Rural Economic Survey. 1930-1931.

Bangkok, 1931.

บทความภาษาอังกฤษ

Owen, Norman G. "The Rice Industry of Mainland Southeast Asia 1850-1914." Journal of the Siam Society, 59, pt, 2.

Small, Leslie E. "Historical Development of the Greater Chao Phya Water Control Project: An Economic Perspective." Journal of The Siam Society. January vol. 61 part 1, 1973.

Van de Heide, Homan J. "The Economical Development of Siam during the last half Century." Journal of The Siam Society. 1906.

วิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ

Feeny, Harold D. "Technical and Institutional Change in Thai Agriculture 1880-1940." Ph.D. dissertation, School of Economics, University of Wisconsin-Madison, 1976.

Johnston, David B. "Rural Society And The Rice Economy in Thailand 1880-1930." Ph.D. dissertation, School of History, Yale University, 1975.

Prasartset, Suthee. "Production And Trade of Thailand 1855-1940." Ph.D. thesis, School of Economics, University of Sidney, 1976.

Songsak, Sriboonchitta. "The Private Cost of Using Tractors versus Buffaloes: a case study of farmers in Cha Choeng Sao Province." Master's thesis, Department of Economics, Graduate School, Thammasart University, 1975.

ภาคผนวก ก

บัญชีรายพระนามเจ้าของหน้าในคลองมหาสวัสดิ์เมื่อครั้งได้รับพระราชทานทุนจาก
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

แขวงนครไชยศรี

แปลงที่ ตั้งเหนือ	เจ้าของนา	ไร่	งาน	วา
๑	กรมหลวงดำรงราชานุภาพ	๒๑๓	๑	๗๒
๒	กรมหมื่นสวัสดิ์วัฒนวิเศษ	๒๘๘	๒	๖๐
๓	สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	๓๐๘	๒	๕๐
๔	สมเด็จพระบรมราชเทวี	๓๐๘	๓	๕๖
๕	สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์	๓๐๘	๓	๘๔
๖	กรมหลวงเทเวศน์วิโรภการ	๓๑๓	๓	๖๔
๗	กรมหมื่นราชปรีชาพิริยพงษ์	๔๘๓	๒	๖๐
๘	กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา	๔๔๓	๒	๓๒
๙	กรมขุนสมมตอมรพันธุ์	๔๕๕	๓	๒๔
๑๐	กรมหมื่นวิจิตรวรณปรังษา	๓๕๘	๓	๖๔
๑๑	พระนางเจ้าสุทธกัลยาณีมาลีศรี	๓๕๖	๒	๗๖
๑๒	พระองค์เจ้าบุษบงเบิกบาน	๓๕๐	๓	๖๔
๑๓	พระองค์เจ้านารีรัตนา	๓๔๑	๓	๘๒
๑๔	พระองค์เจ้ากาญจนากร	๓๕๖	๑	๓๒
๑๕	กรมหมื่นสรวรพาศสรฤทธิกิจ	๓๖๓	๒	๗๒
๑๖	กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม	๓๖๔	๒	๖๘

แปลงที่ ฝั่งเหนือ	เจ้าของนา	ไร่	งาน	วา
๑๓	กรมหมื่นพงษ์ชาติกรมทิป	๓๖๕	๑	๕๒
๑๔	พระองค์เจ้านกวรรณเดชา	๓๕๒	๑	๔๔
๑๕	กรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร	๓๔๕	๓	๐๐
๒๐	พระองค์เจ้าศรีนาคสวาค	๓๖๖	๓	๓๖
๒๑	พระองค์เจ้าโสมวาทิ	๓๘๐	๒	๔๔
๒๒	พระองค์เจ้านิรัตนกัญญา	๓๔๕	๒	๖๔
๒๓	พระองค์เจ้าประภัสร์	๓๕๔	๓	๕๒
๒๔	พระองค์เจ้ามณฑลพรรัตน์	๓๖๔	๑	๓๖
๒๕	หลวงมหาดไทยนครไชยศรี	๒๓๖	๒	๖๔
๒๖	องค์เจ้ากำรังกุฑิ	๓๒๑	๓	๑๒
๒๗	กรมหมื่นมรพงษ์วิโรพัฒน	๓๑๗	๓	๔๐
๒๘	พระองค์เจ้าอนงคนพคุณ	๓๑๗	๐	๔๔
๒๙	กรมสมเด็จพระนารายณ์	๕๕๐	๒	๖๔
๓๐	สมเด็จพระจักรพรรดิพงษ์	๔๓๖	๑	๑๖
๓๑	สมเด็จพระภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช	๒๒๓	๓	๐
๓๒	เจ้าฟ้ากรมขุนชัชวาลย์กัญญา	๔๔	๓	๒๐
๓๓	เจ้าฟ้ากรมขุนวิเศษราชกุมารี	๓๕	๑	๖๐

แปลงที่ ฝังใต้	เจ้าของนา	ไร่	งาน	วา
๓๔	พระองค์เจ้าอนุวาทน์อินทมาไชย	๒๔๗	๒	๕๒
๓๕	พระองค์เจ้าบุญถมัฒน	๒๕๗	๒	๒๐
๓๖	กรมหมื่นวิชัยวิภา	๒๕๓	๒	๗๒
๓๗	กรมหมื่นพรหมวรานุรักษ์	๕๒๕	๒	๗๒
๓๘	พระองค์เจ้ากัศกรพิมลพรหม	๓๓๗	๒	๖๔
๓๙	นาหลวง	๓๒๕	๒	๒๔
๔๐	พระองค์เจ้าศรีพัฒนา	๔๐๔	๒	๘๐
๔๑	กรมหมื่นนฤมิตรอำรุงโกศล	๓๓๗	๑	๓๖
๔๒	พระองค์เจ้ากาพย์กนกรัตน์	๓๓๖	๑	๕๒
๔๓	พระองค์เจ้าเสมอดสมัยทรนภา	๒๕๕	๐	๒๐
๔๔	กรมหมื่นวิศิษฐานาภิหาร	๔๖๖	๒	๑๖
๔๕	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๘๕๖	๒	๗๖
๔๖	พระองค์เจ้าอรุณวดี	๒๔๓	๐	๘๘
๔๗	กรมหลวงนเรศวรฤทธิ	๒๐๕	๐	๑๒

แขวงเมืองนนทบุรี

แปลงที่ ฝั่งเหนือ	เจ้าของนา		ไร่	งาน	วา
๑	สมเด็จพระจักรพรรดิพงษ์	๔๘	๔๘	๓	๕๒
๒	สมเด็จพระภคินีนาถสว่างศรี		๒๔๐	๒	๗๒
๓	เจ้าฟ้ากรมขุนชัชวาลย์		๒๒๒	๐	๕๒
๔	เจ้าฟ้ากรมขุนนริศร		๒๒๖	๒	๐๐
๕	กรมขุนสรพลธิประสงค		๒๔๓	๓	๑๖
๖	กรมหลวงพิชิตปรีชากร		๓๒๐	๒	๕๖
๗	พระองค์เจ้าอรไทยเพ็ญกัลยา		๓๐๖	๐	๒๗
๘	กรมหมื่นศิริชัชวาลย์		๓๑๕	๐	๓๑
๙	กรมหมื่นทิวากรวงษ์ประวดี		๓๑๔	๑	๕๔
๑๐	กรมหมื่นนฤมิตรวงษ์ประวดี		๓๑๔	๑	๕๔
๑๑	พระองค์เจ้ามัญเษกาธร		๓๐๘	๓	๑๗
๑๒	พระองค์เจ้าทักขิณธรา		๓๒๔	๒	๘๔
<u>ฝั่งใต้</u>					
๑๓	พระองค์เจ้าอรุณวดี		๔๐	๑	๓๒
๑๔	กรมหลวงนเรศวรฤทธิ		๑๔๕	๒	๑๗
๑๕			๓๕๘	๐	๖๖
๑๖	กรมหมื่นนพเทศวรทิววิลาศ		๑๒๐	๑	๖๔
๑๗			๔๓	๐	๔๔

ที่มา : กษ.๓.๓/๓๑ ที่มาในคลองมหาสวัสดิ์

ภาคผนวก ข

รายชื่อโรงสีเขากดไฟ จำพวก ๑ ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา รวม ๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๑)

โรงที่	ชื่อทางเบ็ดเตล็ด	เจ้าของ	บึงกับ	ที่อยู่เรา	บึงกับ	ชาวดกลอง	ชาวขาว	ตำบลที่ตั้ง
๑	งวนคึกหลี่	มาหัว กัมปะนี	อ			๒๐๐๐	๑๐๐๐	สามเสน
๒	เคียนหลี่จาง	พระพิบูลย์		เคียนหลี่	ฉ	๒๕๐๐		"
๓	กิมเซงหลี่	อากร เถง				๒๕๐๐	๑๒๐๐	"
๔	วินคเซอกัมปะนี		ฉ			๒๕๐๐	๑๕๐๐	วัดดาว
๕	มากวลกัมปะนี		ย			๒๕๐๐	๑๕๐๐	"
๖	งวนหงวน	พระพิศาล				๑๐๐๐	๕๐๐	บางขวาง
๗	งวนเสง	พระพิศาล				๓๐๐๐	๒๐๐๐	"
๘	งวนหลี่	พระพิศาล				๒๕๐๐	๑๒๐๐	"
๙	เลาบันเสง	เลาบันเสง	ฉ			๒๕๐๐	๑๒๐๐	บ้านใหม่
๑๐	เลาบันเสง	เลาบันเสง	ฉ	ยังกำลังทำอยู่				"

โรงที่	รัชทางแลยหือ	เจ้าของ	บั้งคับ	ชื่อผู้เรา	บั้งคับ	ชาว กลอง	ชาว ขาว	ตำบลที่ตั้ง
๑๑	บางกอกโรวมิด	สมเด็จพระเจ้าฟ้าอัญญาค		ต้นฮวงหลี่	ฝ	๒๐๐๐	๑๐๐๐	บ้านใหม่
๑๒	กิมเจงกัมปนี	พระยาอนุกล	อ			๓๐๐๐	๒๐๐๐	"
๑๓		สมเด็จพระบรมราชเทวี		ยูเสง	อ	๒๐๐๐		วัดราชสิงขร
๑๔	งานยูไถ	พระภักคิภทกกร				๒๕๐๐	๑๕๐๐	"
๑๕	บอเนียวกัมปนี		อ	ไฟไหมยังไม้ไคทำ				"
๑๖	เซียงกัจาง	พระพิบูลย				๒๕๐๐	๑๐๐๐	"
๑๗	เซง ฮากจาง	หลวงพิพิธิ		ยังกำลังทำอยู่				ไต้กศสุวรรณ
๑๘	ลิตกหวาน	พระบริบูรณ				๒๕๐๐	๒๐๐๐	บางลำภูกลาง
๑๙	ลียงลง	คนทอง เนียน	อ			๑๕๐๐	๖๐๐	ปากคลองสำเภา
๒๐	งานฮองเสง	มาหัวกัมปนี	อ			๒๕๐๐	๑๒๐๐	บางนำพน

โรง ที่	ชื่อทางแยก	เจ้าของ	บังคับ	ชื่อผู้ เช่า	บังคับ	ชาว กลอง	ชาว ขาว	ท่าบั้ง
๒๑	งานฮักเสง	มาหักกัมปนี	อ			๓๐๐๐		บางน้ำท่า
๒๒	อาระคัมกัมปนี		อ			๒๕๐๐		บุคโค
๒๓	ไฮฮา	เจต้าว ลาน		ไฮโก้	ฝ	๑๕๐๐	๒๐๐	"
๒๔	ลงเฮงหลี	ตันฮวงหลี	ฝ			๓๐๐๐	๒๐๐๐	"
๒๕	ฮัวเฮงเสง	ลีไทฮัว	อ			๒๕๐๐	๑๒๒๐	"
๒๖	เอี้ยเฮงจาง	พระยาโชฎีกพัก		ฮะเฮง	อ	๒๐๐๐	๑๐๐๐	กาวคนอง
๒๗	เอี้ยเฮงจาง	พระยาโชฎีกพัก		ไม่ได้ใช้มานานแล้ว				"
๒๘	กวางฮักเสง	เหียบหยู	ฝ			๑๕๐๐		"
๒๙	กวางฮักเสง	เหียบหยู	ฝ			๒๕๐๐	๑๒๐๐	"
๓๐	ฮงไทหลี	นายเอี่ยม		ลีเซียง	ฝ	๒๐๐	๒๐๐	ราชบุรณะ

จำพวก ๒ ในลำคลองแขวงกรุงเทพฯ ๗ โรง

โรงที่	ชุกหางแลยทอ	เจ้าของ	บังคับ	ชื่อผู้เช่า	บังคับ	ชวา กลอง	ชวา ขาว	กำกับ
๓๑	กางเฮงฮาก	พระสมุทสาคร		มาท้ว	อ	๑๖๐๐	๒๐๐	คลองตุง
๓๒	งวนขันเสง	จีนชิว	ฉ			๑๐๐๐	๕๐๐	"
๓๓	บุนหลี่	พระพิพิธสาดี				๘๐๐	๕๐๐	"
๓๔	ยีนเสง	ยี่ตี	ฉ			๘๐๐	๒๐๐	"
๓๕	กิมเซงหววน	กิมเซงหววน	อ			๑๐๐๐	๕๐๐	"
๓๖	เตาไถ	ฮักหัง	ป			๘๐๐	๕๐๐	คลองบางรัก
๓๗	ปอไทเสง	จีนหมอง	ฮ			๑๒๐๐	๒๐๐	คลองบางหลวง
๓๘	งวนเฮงหยู	พระยาสมุทสิน				๕๐๐๐	๑๐๐๐	ทุ่งขวาง
๓๙	ทรายมูล	สมเด็จพระบรมโอรสา				๑๕๐๐		ทรายมูล
๔๐	เมงเซงจาง	หลวงเจริญราชชน				๒๕๐๐	๘๐๐	ทุ่งขวาง
๔๑	สถานีขุม	หลวงประเทศ	ฉ			๑๕๐๐		บ้านใหม่

๓๐๕

รวมจำนวนโรงสีข้าวกลไปตามจำนวนเครื่องที่ข้าวได้มากน้อยและความชาติทั้งเจ้าของและที่เช่ากัน
เก็บจากบัญชีโรงสีข้าวกลไป ๕๖ โรง จำนวนข้าวที่สีได้วัน ๑ ประมาณสาม

โรงสี	ข้าวขาว	รวม ๒ อย่าง	โรง	ชาติ	รวมจำนวน
๒๒๓๐๐	๑๒๖๐๐	๓๕๙๐๐	๑๒	ไทยเจ้าของทำเอง	๓, ๖, ๗, ๘, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๓๓, ๓๕, ๓๙, ๔๐
๕๒๐๐	๑๖๐๐	๖๘๐๐	๕	ไทยให้อังกฤษเช่า	๑๓, ๒๖, ๒๗, ๓๑
๖๖๐๐	๑๘๐๐	๘๔๐๐	๕	ไทยให้ฝรั่งเช่า	๒, ๑๑, ๒๓, ๓๐
๑๑๘๐๐	๓๕๐๐	๑๕๓๐๐	๘	รวมไทยให้เช่า	
๓๘๑๐๐	๑๖๐๐๐	๕๔๑๐๐	๒๐	รวมของไทย	
๑๘๐๐๐	๖๕๐๐	๒๔๕๐๐	๕	อังกฤษทำเอง	๑, ๑๒, ๑๕, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๕, ๓๕
๕๒๐๐	๑๖๐๐	๖๘๐๐	๕	อังกฤษเช่าไทย	
๒๓๒๐๐	๘๑๐๐	๓๑๓๐๐	๑๓	รวมอังกฤษ	
๑๕๓๐๐	๖๕๐๐	๒๑๘๐๐	๕	ฝรั่งเช่าทำเอง	๔, ๕, ๑๐, ๒๔, ๒๘, ๒๙, ๓๒, ๓๔, ๔๑
๖๖๐๐	๑๘๐๐	๘๔๐๐	๕	ฝรั่งเช่าไทย	

ชาวกลอง	ชาวขาว	รวม ๒ อย่าง	โรง	ชาติ	รวมจำนวน
๒๑๕๐๐	๘๓๐๐	๓๐๒๐๐	๑๓	รวมฝรั่ง	
๒๕๐๐	๑๕๐๐	๔๐๐๐	๑	เยอรมันทำเอง	๕
๑๒๐๐	๖๐๐	๑๘๐๐	๑	ฮอลันดาทำเอง	๓๗
๘๐๐	๘๐๐	๑๖๐๐	๑	โปรตุเกสทำเอง	๓๖
๓๕๕๐๐	๓๑๕๐๐	๑๐๗๐๐๐	๔๖	รวม ๕ ชาติ	

ที่มา : ร.๕ ก.๑๓/๕ "เรื่องพวกโรงที่ร้องขอให้ช่วยเหลือผู้รายลักขาว และรายงานบัญชี ม. อารักขา
วากายโรงสีขาว" ร.ศ. ๑๑๓ (พ.ศ. ๒๔๔๑)

ภาคผนวก ค

รายชื่อเจ้าของโรงสีสมัยรัชกาลที่ 6

วันเดือนปี	โรงสีชื่อ	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลานี่ หรือเมื่อ เวลาน	ชาวสีธรรมดา ทำสัญญาสงขาแก่ใคร	ราคาขาว เกวียนละ	หมายเหตุ
๘/๓/๒๔๖๒	ไถสง (เครื่องยนต์)	มีทุน ๑๐ ทุน นายมาข้าวขาววาง ตั้งเป็นทุนใหญ่แต่เป็น ผู้จัดการ	สามแยก	ยังตั้งอยู่	สีขาวตามธรรมดาไม่ได้ ทำสัญญาเอาเหล็กมาก ก็ส่งไปขายเมืองนอกไม่ ขาดทุน	๘๐๐	วันที่ไม่ได้รับข้าวขึ้น โรงสีเพราะข้าวขึ้น เต็มยุ้งแล้ว
๕/๓/๒๔๖๒	คูขวาง	นายถ้ว	บางรัก	"	สีขายตามธรรมดา	๒๕๐-๓๕๐ บาท	เป็นขาวปานกลาง ส่วนขาวเปลือกอย่างดี ราคาสูงกวานี้ แต่ไม่ ได้รับขึ้นโรงสีเลย
๕/๓/๒๔๖๒	โพธิ์	นายเตียง	"	"	"	"	"
๕/๓/๒๔๖๒	ของนำฮวง	นายขุนเทียน	"	"	ทำสัญญาสงขาแก่ ทางเบอร์ดี	"	"
๕/๓/๒๔๖๒	เมงทอง	กรมราชบุรี	สามเสน	"	"	๓๐๐	ชวานาสวนหนัก ๘๐ ปอนด์ ๘๐ ถึงเป็นเกวียน ชวานาสวนอย่างดี แต่

วันเดือนปี	โรงสีชื่อ	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลาน้ำชา หรือเวลา เวลาน้ำ	ชาวสุพรรณ ทำสัญญาส่งข้าวแก่ใคร	ราคาข้าว เกวียนละ	หมายเหตุ
๘/๓/๖๒	ไทเองหลี่	เจ้าฟ้ากรมหลวง นกรสวรรค์ นายแม่เสียง หุ้นส่วนกับ นายทองหลี่ (เขา)	บางพลัด	ยังสืออยู่	ไม่ทราบ	๒๖๖	วันนี้ไม่ได้ออเพราะ ข้าวเปลือกที่ ๑ ขึ้น ราคา น้ำหนักถังหนึ่ง ๒๖ ปอนด์
๘/๓/๖๒	ทองหลี่	เนื่องพิศาล	บ้านพวย	"	ไม่ได้ทำสัญญา ส่งฝาก ขายไปทางสิงคโปร์กับ ขายย่อยในกรุงเทพฯ	๒๓๐ ๒๑๐	สูง ต่ำ
๘/๓/๖๒	เคียบอ้วนฉง	เนื่องพิศาล พระอนุชา (เขา)	"	"	ทำสัญญาส่งบริษัทอังกฤษ แลญปูน	๓๐๐ ๒๕๐	สูง ต่ำ
๘/๓/๖๒	เคียบอ้วนฉวก	"	"	"	"	๓๐๐ ๒๕๐	สูง ต่ำ
๘/๓/๖๒	ฮะเองหลี่	ชินเป็นผู้จัดการ (คนเส็ง)	"	มาแต่ ๒๕/๒/๖๒	ทำสัญญาส่งบริษัทอังกฤษ	๔๐๐ ๓๐๐	สูง ต่ำ

วันเดือนปี	โรงสีชื่อ	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลานี้สีข้าว หรือใช้เวลา เวลานี้	ข้าวสีรวบรวม ทำสัญญาส่งชาวแก่ใคร	ราคาข้าว เกี่ยวนี้ละ	หมายเหตุ
๔/๓/๖๒	กว้างสองเส็ง	นายหลี่ตักอ	บ้านทวาย	เวลานี้สีอยู่	สีขายคามธรรมคา	๓๕๐ ๒๑๐	สูง ต่ำ
๔/๓/๖๒	กว้างงอนโต	นายซังเจาส่ง	"	"	ทำสัญญาส่งบริษัทอังกฤษ	๕๐๐ ๓๐๐	สูง ต่ำ
๔/๓/๖๒	กิมวงนสง	พระยารพงษ์ นายวิรัชเชา	บางซื่อ	"	ทำสัญญาส่งแก่นายหลี่ เตกอด ๆ ส่งประเทศ ญี่ปุ่น เป็นจำนวนข้าวสาร ๓๐๐๐ ตัน หรือ ๑๖๓๕๐ หาบได้ความว่าซากทุน ได้ทำสัญญากับทางอาเร กัน เป็นจำนวน ๕๐๐๐ ตัน หรือ ๒๗๓๐๐ หาบ ระหว่างสีข้าวส่งไม่ทัน ถูกปรับ ๓๐๐,๐๐๐ บาท	๓๕๐ ถึง ๓๕๐	
๔/๓/๖๒	วงนคักหลี่	นางลอมเข่าหุ่กับ นายกิม	"	"			

วันเดือนปี	โรงสี่ยหอ	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ที่ ท้องที่ อำเภอ	เวลานี้ หรือ เวลา หรือ เวลา หรือ เวลา	ชาว หรือ ชาว หรือ ชาว หรือ ชาว	ราคา หรือ ราคา หรือ ราคา	หมายเหตุ
๔/๓/๖๒	ยุวาคเต็ง	พระคลังข้างที่ นายวิฑิตเขา	บางซื่อ	เวลานี้ หรือ เวลา หรือ เวลา	ทำสัญญาส่งข้าวแก่นายหัด เตกอด เป็นจำนวนข้าว ๔๐๐๐ ตัน หรือ ๑๘๒๕๐ หาบ ส่งไปแล้ว ๑๐๐๐ตัน หรือ ๔๕๖๐ หาบ		ไ้ความว่าชากทุน
๔/๓/๖๒	เกงหลี่จั้น	เจ้ด้วยวงหัด	"	"	สั้แฉวส่งไปขายที่ห้าง ของคนที่เมืองฮองกง		
๔/๓/๖๒	งวนเจ็งหลี่	หลวงอุดมภักดิ์พานิช	"	"	ทำสัญญาส่งเขาแกหัด เตกอด แต่ไม่ทราบ จำนวนที่ส่งแล้วแต่ยังอีก เท่าใด		ชากทุน
๔/๓/๖๒	กิมฮัวหลง	พระคลังข้างที่	"	หยุดสั้เครื่อง เสี้ย	ทำสัญญาส่งข้าวแกหัด เตกอด แต่ไม่ทราบ จำนวนที่ส่งแล้วแต่ยัง ไ้ทราบวว่าชากทุน ๒๐๐,๐๐๐ บาท		

วันเดือนปี	ชื่อโรงสี	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ที่ ท้องที่ อำเภอ	เวลาสีข้าว หรือใช้เวลา เวลา	สีข้าวธรรมดา ทำสัญญาส่งข้าวแก่ใคร	ราคาข้าว แกล่นละ	หมายเหตุ
๘/๓/๖๒	ฮอกเซ	นายยี่ทอง (ชาติจีน)	หนองแรม	เวลานี้ไม่ได้สี เพราะข้าว เปลือกไหม้ หยุคมาแต่วันที่ ๑ เดือนนี้	เมื่อเวลาสีข้าวก็สีขาย ตามธรรมดา	๘๕๐	น้ำหนักถังละ ๓๘ ปอนด์ ๕๐ ถังเป็นแกล่น
๘/๓/๖๒	วังไถ	นายเหลี่ยน	บางยี่เรือ	เครื่องจักร ชำรุดหยุคสีมา ๒ วันแล้ว	สีขายตามธรรมดา	๘๖๐	แกล่นโรง
๘-๓-๖๒	เขียงเองจีน	นายคงเสียง ชาติจีน	"	เวลานี้เครื่อง ชำรุดหยุคสีมา ๓ วันแล้ว	สีขายตามธรรมดาเป็นข้าว	๓๓๐	แกล่นโรงเป็นข้าวชนิด กลาง
๘/๓/๖๒	อ้าวเสงจีน	นายจุก (ชาติจีน)	บางกอก ใหญ่	เวลานี้ยังสี	สีขายตามธรรมดา	๘๓๐	ควงก้วยถังหนัก ๓๘ ปอนด์
๘/๓/๖๒	ลงเองจีน	"	"	"	"		
๘/๓/๖๒	ยงธง	นายมนแตก (ชาติจีน)	"	"	"		

วันเดือนปี	โรงสี	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลาที่สีข้าว หรือเวลา เวลา	สีข้าวรวมค่า, ทำสัญญาสงขารแก่ใคร	ราคาข้าว เกวียนละ	หมายเหตุ
๘/๓/๖๖	ยงอง	นายบุญเต็ก(ชาติจีน)	บางกอก ใหญ่	เวลาเที่ยงดี	สีขายตามธรรมดา	๘๓๐	ทวงครบดังหนัก หนัก ๓๕ ปอนด์
๘/๓/๖๖	โป้ไท่เส็ง	นายเป้งเซ้ง (ชาติจีน)	"	"	"		
๘/๓/๖๖	ไทยเฮงเส็ง	นายโย	"	"	ทำสัญญาสงขารออกนอก		
๘/๓/๖๖	ศักดิ์เซ้ง	นางพิมพ์โยธินบริษัท	"	ยังไม่ใกล้สีเพราะ เพิ่งสร้างใหม่ จะใกล้มือสีใน ราววันที่ ๖ เดือนนี้			
๘/๓/๖๖	จวนรวดเส็ง	นางลอม(มาฮัว)	บุคคโล	สีเฉพาะชาว จีน	ไม่ได้ขายธรรมดาส่งไป ขายสิงคโปร์	๒๒๐	ชาวอย่างค่าทวงเต็ม ถึง
๘/๓/๖๖	เกียเซ้งจีน	นายบุญเอียง (ชาติจีน)	"	เวลาเที่ยงสีข้าว อยู่	ทำสัญญากับญี่ปุ่นและอังกฤษ ส่งญี่ปุ่นมากกว่าอังกฤษ	๑๕๐	ชาวอย่างค่าทวงไม่ เต็มถึง

วันเดือนปี	โรงสีที่	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลาขึ้น หรือเวลา เวลานี้	สีชาหรือ สีชา ทำสัญญาสงวนแก่ใคร	ราคาขาว เกวียนละ	หมายเหตุ
๘/๓/๖๖	ทุกโหวงนี้	นางสน	สาทร	เพราะซื้อ มาไม่ได้	สีชาธรรมดา	๑๕๐	ข้าวอย่างต่ำคงไม่ เต็มถึง ราคาวันก่อน วันนี้ไม่มีข้าวขึ้นโรงสี
๘/๓/๖๖	กางเขน	นายยิ้ม เขียวศิริ	คลองชั้น		รับจ้างสีแต่เฉพาะมีน้ำ จ้างสี	๓๖๐	ข้าวส่วนที่ ๑
๘/๓/๖๖	เจียมยุย	เดิมเป็นของระ องค์เจ้าสาย บัณฑิต ตกเป็นมรดก หวางบุตรหลาน กุดหญิงทองดี นาทพลาหุรักษ์ เป็นผู้จัดการ กรมระดงข้างที่	ป้อมปราบ	เวลานี้กำลัง สีอยู่	สีชาตามธรรมดา	๓๕๐	ข้าวส่วนที่ ๒ เกวียนโรง นาเมือง
๘/๓/๖๖	เขียงเฮงดง		บุคคโล	เวลานี้ยังสีอยู่ หยุดสีเพราะ ไม่มี	สีชาตามธรรมดา ทำสัญญาขายให้กับอังกฤษ	๕๐๐ ๓๐๐	อย่างสูง อย่างต่ำ

วันเดือนปี	โรงสีชื่อ	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลาที่สีข้าว หรือใช้เวลา เวลา	สีข้าวธรรมดา ทำสัญญาส่งชาวแก่ใคร	ราคาข้าว เกี่ยวละ	หมายเหตุ
๔/๓/๖๒	เก็กทิด	ห้างเบอร์ด	มุกคโล	หยุดสีเพราะ ชาวสารเต็ม กุงตั้งแคว้นที่ ๑/๓/๖๒	ขายธรรมดาที่ขาย ส่งไป ของกงแลสังคโปร	๔๐๐ ๓๕๐	อย่างสูง อย่างต่ำ
๔/๓/๖๒	จินเส็ง	นางณมัญญา (สิน ฮั่วเฮงบี)	"	หยุดสีเพราะ ชาวสารเต็ม กุงแคว้นที่ ๔/๓/๖๒	สีขายตามธรรมดา	๓๐๐ ๒๕๐	อย่างสูง อย่างต่ำ
๔/๓/๖๒	รับงักจี	เจิม/พิชญ์พัฒนากร	"	ยังสีอยู่	ทำสัญญาส่งอังกฤษราคา กระสอบละ ๓๘-๓๙ บาท สูงประมาณ ๕ - ๖ เกียน ไมทราบ	๒๒๕ ๒๕๐	อย่างสูง อย่างต่ำ
๔/๓/๖๒	กินเฮงทิด	นายคังเหาะซัง	"	"	ไม่ทราบ	๓๐๐ ๒๒๐	อย่างสูง อย่างต่ำ
๔/๓/๖๒	ยูกิมเส็ง	นายหลี่เตกอด	"	"	สีส่งไปขายที่ทางกวางเฮง เส็ง	๒๒๐	

วันเดือนปี	โรงสีหัว	ใครเป็นเจ้าของ	ตั้งอยู่ใน ท้องที่ อำเภอ	เวลานิสซาว หรือเขื่อน เวลา	สีชาวยุทธมภา ทำสัญญาสงขาวแก่ใคร	ราคาขาว เกวียนละ	หมายเหตุ
๔/๓/๒๒	กิมเซงทงวน	นายเกียเอียงโพ	ปทุมวัน	กำลังสีขาว	รับทำสัญญาสงขาวบอร์ เนียว ทางเบอร์ดี ๒๐๐ ตัน สัญญาทำเมื่อ ๓ เดือน มาแล้ว	๓๕๐	ตวงกวยถึงขนาด น้ำหนัก ๙ ปอนด์
๔/๓/๒๒	กวางจวนหลี	นายจิกหมง(จีน)	รามบุรณะ	"	สีส่งไปขายที่ทางสิงคโปร์	๒๑๒-๒๑๓	
๔/๓/๒๒	ยิกหลีฉินกี	นายชิน(ชาวจีน)	"	"	ทำสัญญาสงบริษัทอังกฤษ	๒๑๐	
๔/๓/๒๒	กิมไทเส็ง	นายกิมหลง(จีน)	"	"	สีขาวสงบริษัทอังกฤษและ ญี่ปุ่น	๒๕๐	เฉพาะโรงสี ขาวนาสวนสีอย่าง เกีย
๔/๓/๒๒	กวางลงเส็ง	นางฉอม	คลองสาน	หยุดสีมา ๒ - ๔ วันแล้วไม่ทราบเหตุ	สีชาวยุทธมภา		
๔/๓/๒๒	หลิดคทงวน	พระยาบริบูรณ์	"	"	สีชาวยุทธมภา		

ที่มา : ร.๖ น.๓.๑/๒๕ "บัญชีรายชื่อเจ้าของโรงสี" ที่ ๑๐๖/๑๓๕๓ วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๒
พระยาประชากรกิจวิจารณ์ อธิบดีกรมศุขาภิบาล เรียนเจ้าพระยาอมราช.

ภาคผนวก ง

กรุงเทพฯ

วันที่ 18 ตุลาคม ร.ศ. 116

ขอเคาะฝ่าลของบุรีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

เมื่อข้าพระเจ้าไคร่ครวนแลทลองการค้าขายมาหลายประการแล้ว เห็นด้วยเกล้าว่า บันคากิจไค ๆ ในกรุงสยามสำหรับผู้คิไทยที่ควรจะทำ เพื่อหาเลี้ยงชีพ ฉาเพื่อใช้ทุนให้สืบผล อันมั่นคงในบัดยูนนี้ ยากจะมีคิเสมอการก้าที่คินแลที่คินอย่างไคในไสมยนี้ ยากจะมีผลเสมอเหมือนมีที่นาคิให้ชวานาเช่าทำ ค้วยราคาเข้าขึ้นอยู่เสมอ มากกว่าค่าแรงดูสเบียงอาหารที่ราคาขึ้น แลเป็นการทาง่ายทั้ง เคยทำแลรู้วิธีทำมาแต่คั้งเคิมแล้ว แม้แต่คนที่คร้านเขลา ยังสามารถจะทำให้เป็นผลคิ การทำนาจึงเพื่องฟูแลมีแต่จะทวียิ่ง ๆ ขึ้น ตามธรรมชาติของงานั้นเอง แต่ที่คินคิยังมีไม่พอต้องการ ที่นาจึงเป็นที่ประสงค์ของชวานามาก แต่การมีที่นาให้เช่า นั้นผิดกันกับมีที่คินบางอย่างให้เช่า เช่นตีกเช่า ๆ ธรรมชาติเจ้าของไม้ใครจะคั้งเป็นคूरะนักก็เป็นผล แต่ผลคอกเบี่ยน้อย ส่วนที่นานั้นผลคอกเบี่ยน้อย แต่คั้งเองคूरะบ่ารุง แม้ทอคั้งอย่าง ที่ตีกผลกลับยิ่งน้อยกว่าที่ตีก ข้าพระพุทเจ้าเคยคิเห็นการคลดคโดยคิเคยจคเองจนคิผลมาแก่ตนเองแล้ว อากการเป็นไปของคนทำนานั้น ย่อมเป็นคนจนคนเลวมีทุนน้อยเป็นพื้น เพราะการทำนาเหนื่อยยาก ลำบากมากกว่า การอย่างอื่นบางอย่าง ผู้คิที่เห็นว่าจะ เป็นผลจับทำนาบ้างเมื่อถูกการจุกจิกมาก เสียง่ายคิคล่อง แลไม่ถูกบีบคั้นน้ำเหมาะะคิกำไรไม่ถึงใจไม่ถึงคาค ฉาเพราะเผอเราไม่รอบคอบกลับชาคทุนบ้าง ลงปลายก็คั้งหันให้เช่าเป็นพื้น แต่จริงการทำนาเอง ก็มีผลไม่น้อย แต่ไม่มากเหมือนแลเห็นหยาบ ๆ ถ้าเป็นผู้มีทุนมีที่นาให้เช่าคิกว่าทำ อึ่งการที่คิคิดว่าชुकคลองให้ชวานาคิซื้อที่นาถูก ๆ คั้งทำนานั้น เป็นสคคแต่ว่าคัพุด ฉาคความคิ แต่ทางที่เป็นไปตามธรรมคานั้น เป็นไปอย่างอื่น ผู้มีทรัพย์ยอมทราบแลยอมหาทุนซื้อที่นาคิคิก่อน ชวานาไม้ใครทราบเรื่องไม้มีเงินสคซื้อคิเอง แลธรรมคาของเขามักย้ายที่ไปแห่งโน้นแห่งนี้ สคคแต่ที่คิสบายแลสคคค น้ำคิที่คิไม่ว่าผู้คิฉาไฟร์ ซึ่งผู้มีทรัพย์ซื้อที่นาเอง แม้จะทำเองตอนแรกคองท้ายก็ให้เช่า ถ้าเป็นไฟร์ตัวเจ้าของ นาคิทำนาป่าซื้อใหม่ทำใหม่คองไป การที่เป็นไปจริงตามธรรมคานั้น ถึงจะจคจะทำ

อย่างไรคงตกลง ผู้มีทุนถือที่นาจำพวก 1 ผู้ลงแรงเช่าที่นาทำอีกจำพวก 1 ทั้งนี้เป็นพื้น
 ในที่นาของข้าพระพุทธเจ้า ณ คลองรังสิตฯ มีคนเช่าเยียบคยักกันเต็มหมดแล้ว และยัง
 มีญาติพี่น้องพวกพ้องของพวกที่เช่านามาว่าเช่าอีกมากกว่ามาก ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้
 ไปว่าซื้อที่นาในทุ่งหลวงต่อบริษัทชุกคลอง ๆ ว่า ที่ป่า ซึ่งยังมีได้ชุกคลอง แม้แต่เห็น
 มีอยู่มากก็มีผู้ลงชื่อรับซื้อแล้วหลายเท่าที่นาที่มีจะขาย เป็นอันเข้าพระพุทธเจ้าหาที่นา
 จะซื้อโดยราคาสมควรอีกไม่ได้เลย หากจะซื้อได้ในทุ่งหลวง ก็ต้องรับซื้อต่อจากผู้
 รับซื้อจากบริษัทชุกคลองแล้ว ในนาป่าราคาขึ้นเท่าตัวบ้างกว่าบ้าง แต่กระนั้นจะให้
 เป็นที่แน่นอนเสียกันมาก ๆ ก็ยากราคาโคงแลแย่งกันขึ้นไปทุก ๆ ที่ แม้มีที่ไม้ต่อเนื่องกัน
 ปกครองบำรุงแลเก็บค่าเช่าก็ยาก เมื่อเช่นนี้ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีที่เห็นแล้วนอกจาก
 กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระบารมีปกเกล้าเป็นที่พึง ดังความคิดต่อไปนี้

พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าปรารถนาจะใคร่ให้ได้ชุก
 คลองใหญ่ในแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกตำบลบางคระในแขวงเมืองนนทบุรี ไปออก
 แม่น้ำท่าจีนตำบลบางหวายน้อยเมืองนครไชยศรี แลชุกคลองซอยในที่ป่าข้างในกิ่งแผนที่
 ซึ่งสอดมาทูลเกล้าฯ ถวายในนี้ แลข้าพระพุทธเจ้าจะรับซื้อที่น่านั้นตามราคาอัครา
 หลวงแล้ว จะจัดบำรุงที่น่านั้นให้ชาวนาเช่าทำ เก็บค่าเช่าเป็นคอกเบี้ย การที่คิดนี้ไม่
 ได้หมายจะหาประโยชน์แย่งถาอย่างบริษัทชุกคลอง โดยชุกคลองขายเอากำไร ประสงค์
 ประโยชน์แต่จะเป็นผู้ได้ซื้อที่นาคตามราคาอัคราหลวงอย่างผู้ที่ได้ซื้อนาแถบทุ่งหลวงแต่
 ก่อนเท่านั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทางที่จะสำเร็จดัง
 ประสงค์ข้างคั้นนั้นเป็น 4 ประการสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สดำนใด
 ดังนี้

1. พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บริษัทชุกคลอง ๆ ตามแผนที่แล
 ขนาดที่กะคือคลองใหญ่ปากกว้าง 8 วา พื้นกว้าง 4 วา ลึก 6 ศอกคืบ คลองเล็ก
 ปากกว้าง 4 วา พื้นกว้าง 6 ศอก ลึก 5 ศอก ให้ลงมือชุกภายใน 12 เดือน
 และให้แล้วเสร็จภายใน 8 ปี แลข้าพระพุทธเจ้าขอรับซื้อที่นาคตามราคาอัครา
 หลวงยื่น 30 เส้น นาคคลองใหญ่ไร่ละ 6 บาท คลองเล็กไร่ละ 3 บาท 50 สตางค์
2. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีเจ้าพนักงานจัดชุกคลองเป็นของหลวงแลขาย
 ณาให้แก่ข้าพระพุทธเจ้า ตามกำหนดแลอัคราราค้างกล่าว แล้วในข้อ 1
3. พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าลงทุนชุกคลองเอง
 ตามกำหนดแลขนาดที่กล่าวแล้วในข้อ 1 แลข้าพระพุทธเจ้าจะรับซื้อที่นาเอง หวังจะทำ

ประคบน้ำแลการอย่างอื่น ๆ ที่สุดจนนาฟางที่มีผู้ถือใบจองแล้วก่อนวันพระราชทาน
 พระบรมราชานุญาตก็จะชุกคลองให้เปล่าเหมือนบริษัทชุกคลองกระทำในทุ่งหลวง
 ทั่วทุกประการแลข้าพระพุทธเจ้ายังจะขอสอนพระเคขพระคุณทูลเกล้าฯ ถวาย
 กำไรในการชุกคลองเป็นหลวงอีกไร่ละ 1 บาท ทุกไร่ที่ชุกคลองได้ ประมาณเงิน
 4586 ชั่งเศษ และ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าหาทุนของ
 มาลงในการชุกคลองแลคึกคอกเบี้ยบาททรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กู้เงินหลวงมา
 เป็นทุนแลคึกคอกเบี้ย (ทุนทั้งเครื่องจักรแลหครองไม่เกิน 2500 ชั่ง) แลจัดชุกคลอง
 ตามกำหนดขนาดคังกล่าวแล้วในข้อ 1 เมื่อคลองแล้วสำเร็จลงก่อนไคววันที่นาชายให้
 แก่ข้าพระพุทธเจ้าตามอัคราราคาหลวงมาตรเกรงว่าการชุกคลองจะขาดทุน ข้า
 พระพุทธเจ้ารับสนองพระเคขพระคุณใช้เงินที่ขาดทุนนั้นเองทั้งสิ้น ถ้ามีกำไรเท่าใด
 ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายเป็นหลวงทั้งสิ้น แลข้าพระพุทธเจ้าจะยื่นงบบัญชี
 รายลเอียดต่อเจ้าพนักงานมีเงินรับการจ่ายพร้อมกับรายงานมิให้การใช้จ่ายแพงกว่า
 ที่บริษัทชุกคลองจัดอยู่แล้ว แลจะอยู่ในบังคับบัญชาท่านเจ้าพนักงานผู้ตรวจตราทุกอย่าง
 เหมือนกรมขึ้น ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใน 4 อย่างนี้ แต่อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว
 ภายใน 10 ปี ที่ป่าตำบลนี้ก็จะกลับสนุกสนานครึกครื้นใหญ่คังเขตรทุ่งหลวงเป็นคุณต่อ
 แผ่นดินคึกคักพระราชทรัพย์ที่จะบังเกิดขึ้นอย่างเคียวก็เห็นได้ปี 1 ค่าประคบน้ำประมาณ
 600 ชั่ง ค่านาประมาณ 1700 ชั่ง แลเป็นประโยชน์แก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินที่จะได้มีที่นา
 คีตั้งทำกันในที่มีผู้อุปถัมภ์บำรุงโดยผาสุก ทั้งเป็นผลแก่พวกข้าพระพุทธเจ้าให้มีช่อง
 เลี้ยงชีพโดยชอบ ไม่ต้องเสียเวลาที่ควรจะเจริญได้

ข้าพระพุทธเจ้าได้ประมาณอย่างอยาบในการชุกคลองนี้ ชุกคลอง 8 วา
 ยาว 965 เส้น เส้นที่ผ่านนาฟางประมาณ 300 เส้น ไร่ที่นาป่าประมาณ 665 เส้น
 เป็นเนื้อนา 39900 ไร่ ชายราคาไร่ละ 6 บาท เงิน 2992 ชั่ง 40 บาท ค่าชุก
 คลองประมาณเส้นละ 3 ชั่ง 20 บาท เงิน 3136 ชั่ง 20 บาท ชุกทุนเงิน 143 ชั่ง
 60 บาท คลอง 4 วา ยาว 6540 เส้น เสียที่ผ่านนาฟางแลนาคคลองใหญ่ประมาณ
 1390 เส้น ไร่ที่นาป่า 5450 เส้น เป็นเนื้อนา 327000 ไร่ ชายราคาไร่ละ 3 บาท
 50 สตางค์ เป็นเงิน 14306 ชั่ง 20 บาท ค่าชุกประมาณเส้นละ 1 ชั่ง 20 บาท
 เงิน 8175 ชั่ง หักทั้งที่ขาดทุนคลอง 8 วาแล้ว คงเป็นกำไร 5978 ชั่ง 40 บาท

หักทำประกันน้ำ ฯลฯ 1200 ซึ่ง คงกำไร 4787 ซึ่ง 40 บาท

แผนการสำเร็จรวมหนี้เข้าพระพุทธเจ้าจะได้รับซื้อ 366,900 ไร่
เป็นเงินที่ซื้อ 17298 ซึ่ง 60 บาท จะจัดให้ชาวนาเช่าทำ อย่างเช่นที่เข้า-
พระพุทธเจ้าได้เคยจัดมาแล้วที่นาคลองรังสิต แต่การที่จะจัดได้เช่นนั้นเอง
ก็มีอย่างเดียว แต่เมื่อนานที่ซื้อมีผู้เช่าแล้วจำนวนบริษัทถูกบุคคลเก็บค่าเช่า ส่ง
คอกเบี้ยแล้วถอนส่งคืนเงินไป แต่ก็เป็นการใหญ่มากเกินตัวและเกินปรารถนา
เข้าพระพุทธเจ้านัก เข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้คิดจะหวังประโยชน์ไว้แต่ผู้เดียว คิด
ด้วยเกล้าว่า จะต้องเป็นบริษัทอย่างมั่นคงตามแบบแผน ทุน 15000 ซึ่ง
แบ่งเป็น 1200 หุ้น ๆ ละ 1000 บาท ไม่ต้องเก็บเงินคราวเดียวหมด เรียก
ประจำแต่หุ้นละ 10 บาท ฝากแบงก์ไว้ก่อน เมื่อชุกคลองได้ซื้อนาเท่าใดในระหว่าง
6 เดือน ก็ยืมเงินแบงก์ซื้อไปพลางถึง 6 เดือน จึงเรียกเงินจากผู้ถือหุ้นใช้แบงก์
คราวหนึ่งไม่เกินคราวละ 70 บาทต่อหุ้นเสมอคนที่เก็บเงินสงวนไว้ได้เพียง
เดือนละ 12 ก็สามารจะมีหุ้น 1 ได้ แลเงินนั้นก็ไปตกอยู่ในที่นา กลับตัวได้ไม่มี
สูญ เงินที่ขาดซื้อที่นาแลตั้งเงินเผื่อการบำรุงนาให้คนคิดแลการสร้างตลาดเรือจ้าง
 ฯลฯ บันคาเป็นประโยชน์เกี่ยวกับการนั้น เป็นการยังนานคิดเก็บเงินเหลือแบ่ง
ดูออกภิเบน เซอ์ก๊อ เพราะบางที่จะได้ที่นาลงเพิ่มทุนอีกช่วยการ เข้าพระพุทธเจ้า
จะรับเป็นผู้จัดการเองจนมีคนคิดตลอด (เว้นแต่ชีวิตอันตรายในระหว่าง) เมื่อเช่นนี้
เข้าพระพุทธเจ้าคิดจะรับหุ้นส่วนตัวไว้ 400 หุ้นพอที่คาดจะหาทุนได้ และมีให้เป็นเสียง
ใหญ่เกิดขาดในการประชุมจัดการทั้งปวง อีก 800 หุ้นนั้นจะได้ประกาศจำหน่ายสุด
แต่จะมีผู้ปรารถนาเหมือนเข้าหุ้นกันซื้ออยากเข้าพระพุทธเจ้าจัดการให้ อย่างเคย
ได้รับจัดถวายเจ้านายขุนนางบางพระองค์บางท่านอยู่ทุกวันนี้ เข้าพระพุทธเจ้าคาด
ด้วยเกล้าว่า บริษัทนี้มั่นคงทั้งขึ้นสำเร็จจะเป็นบริษัทสำสันทใหญ่สำคัญในเมืองไทย
ด้วยเมื่อจัดสำเร็จตลอดแล้วคง ได้ผลกว่าร้อยละ 20 ต่อปี แม้นในขั้นต้นก็คงไม่ต่ำ
ร้อยละ 15 ต่อปี ตามที่เคยเห็นมาแล้ว แลเป็นบริษัทจัดการได้นั้นคงแก้ต้นจนล่ำคับ
แต่ล่ำบากมากในขั้นต้น ๆ ภูมิคนคิดยริบูรณ์ลงที่แล้วก็เบาแรงไม่ต้องออกทุนโครม-
ครามหมด ทุนออกไปก็ไปตกอยู่ในที่ดินซึ่งจะกลับทบได้ง่าย เข้าพระพุทธเจ้าเชื่อ

ด้วยเกล้าฯ ว่า บริษัทนี้จะตั้งสำเร็จและจะเป็นตัวอย่างอันดีแก่การห้ปวงการจะควร
ประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า กรมหมื่น นราธิปประพันธ์พงศ์

พระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ ทูล พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์

วันที่ 29 พฤศจิกายน ร.ศ. 118

กราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ฯ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ว่าฝ่าพระบาท กราบบังคมทูลพระ

กรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตชุกคดองแลคูนาสยาม ตำบลทุ่งหลวงฝั่ง

ตะวันตกแห่งลำแม่น้ำเจ้าพระยานั้นเป็นการที่อยู่ แต่จะพระราชทานพระบรมราชา

อนุญาตให้ชุกไม่ได้ ด้วยรัฐบาลจะคิดจัดการชุกเป็นหลวงทำเองจะเป็นการเรียบร้อย

ดีกว่าอย่างอื่น

ภาคผนวก

จำนวนโรงสีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พ. ศ.	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	อุบล	สุรินทร์	สุรินทร์	มณฑลอุดร ขอนแก่น
๒๔๕๘	๑						
๒๔๕๙	๒						
๒๔๖๐	๒						
๒๔๖๑	๒						
๒๔๖๒	๒						
๒๔๖๓	๓						
๒๔๖๔	๓						
๒๔๖๕	๓						
๒๔๖๖	๔						
๒๔๖๗	๔						
๒๔๖๘	๕						
๒๔๖๙	๕			๑			๑
๒๔๗๐	๑๑			๑	๑		๒
๒๔๗๑	๑๒	๑		๕	๔		๔
๒๔๗๒	๑๓	๑	๑	๕	๕		๓
๒๔๗๓	๑๓	๒	๑	๕	๕		๓

หมายเหตุ โรงสีเครื่องจักรของภาคอีสานเริ่มมีใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ที่นครราชสีมาและในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ มี
โรงสีทั้งหมด ๓๓ โรง

ที่มา

Ministry of Commerce and Communications. "The Economic Conditions of North-Eastern Siam". Bangkok, June 1932. (TABLE XIII)

ภาคผนวก น

จดหมายเหตุ เรื่องการขอจำนำ โรงสีกลไฟนาบุญสมบัติ

วากวย ที่กิน จำนวน แลราคา สมบัติ

สมบัติอันนี้เป็นของกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ ตั้งอยู่ ณ ปากคลองที่ ๗ แห่งคลอง
รังสิตปากโคกแขวงเมืองชัยบุรี ทั้งสองฝาก มีที่กิน ยาวตามคลองรังสิต ๑๐ เส้น ยาวตามคลอง
ที่ ๗ นั้น ๘๐ เส้น รวมเป็นเนื้อที่ ๘๐๐ ไร่

ในสมบัตินี้แบ่งออกเป็น ๔ ภาค ดังนี้ ภาค ๑ ส่วนโรงสีไฟ มีโรงสีไฟใหญ่พื้น ๓ ชั้น
ชั้นล่างก่ออิฐถือปูนฝากระดานมุงสังกะสี ๑ หลัง โรงมอ รากคองกรีกฝาอิฐมุงสังกะสี ๑ หลัง
โรงเครื่องจักรชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ฝาอิฐมุงสังกะสี ๑ หลัง ฉางใหญ่กว้าง ๑๒ วา ๒ หลังแปด
๑๐ ห้องรากอิฐถือปูน ฝากระดานในฝาสังกะสีนอกมุงสังกะสี ๑ หลัง โรงงานฝากระดานมุง
สังกะสี ๑ หลัง ฉางกลมฝาสังกะสีมุงสังกะสี ๑ หลัง บุงรำฝากระดานมุงสังกะสี ๑ หลัง
ศาลาจตุรมุขฝากระดานมุงสังกะสี ๑ หลัง เรือนพนักงานฝากระดานมุงจาก ๑ หลัง เรือนคัว
นายฝากระดานมุงจาก ๑ หลัง เรือนพนักงานรองฝากระดานมุงจาก ๒ หลัง เรือนแถวคนกะ
ฝากระดานมุงจาก ๑ หลัง โรงกุสีจีน ๑ หลัง สพานลงเข้ามีเสาบันจัน ๑ สพานขึ้นเข้าทาง
เป็นสพานราง ๑ ปล่องไฟใหญ่ ๑ มีเครื่องจักรกลคือ มอนาใหญ่เครื่องพร้อมสำหรับ ๑ สูบ ๑
ไปเลใหญ่ ๑ อีนิใหญ่เครื่องพร้อมสำหรับ ๑ หินเขากลอง ๔ สำหรับ หินเข่าขาว ๒ สำหรับ
ตะแกรงกลม ๕ ตะแกรงเหลี่ยม ๒ สีฝัก ๔ กะพล้อ ๕ สายพานเพลลาเพื่องทุกกะต้ำน้ำไค้ลาวก
พร้อมจนเครื่องหยอดน้ำมันแลโคมไฟ เครื่องมือมีเครื่องจักรกลึง แต้ป ฯลฯ สำหรับโรงงาน
พร้อมทั้งเครื่องตีเหล็กแลเครื่องเลื่อยไม้ มีเรือนเข่าสารใหญ่ ๕ ลำเครื่องเรือเสาเพลลาไป
พร้อมแลมีเครื่องอดพิศพร้อมทั้งคู้ตะเกาอคาซังดัง ฯลฯ

ภาค ๒ ส่วนสูบใหญ่ มีโรงสูบรากอิฐถือปูนฝากระดานมุงสังกะสี ๑ หลัง รางกิน
ส่งน้ำจนหมกเขตรที่ มีรางไม้สักใหญ่ มีท่อเชื่อมไม้สักแลประทุน้ำไค้เข้าสูบ มีสูบยกสายพาน
พร้อม ๒ สำหรับ ท่อเหล็กใหญ่ยาว ๑๒ วา มีสูบล้อข้มเมคเตอร์ใหญ่เครื่องพร้อม ๒ (แต่เรือไป
ทูลเกล้าฯ ถวายเสียแล้ว)

ภาค ๓ ส่วนบ้าน มีสะพานน้ำ ๔ โคกใหญ่ ๓ สระน้ำโดยรอบ เรือนฝากระดาน
มุงกระเบื้อง ๑ หลัง เรือนฝากระดานมุงสังกะสี ๒ หลัง เรือนฝากระดานมุงจากใหญ่เล็ก
๒ หลัง โรงใหญ่ ๔ หลัง สวนปลูกกล้วยแล้มักกับมัน ๒๒ ไร่

ภาค ๔ ที่นา มีโคก ๑๐ โรงเรือน ๑๔ หลัง บ่อปลาใหญ่ ๔

ราคาที่ดินเดิมซื้อจากบริษัทชุกคดองแลคยูนาสยามไรละ ๑๐ บาท ราคาเกี่ยวน้ำไร
ละ ๔๐ บาท เงิน ๑๒,๐๐๐ บาท ถาดคดองไรละ ๓๐ บาท เงิน ๑๒,๐๐๐ บาท ภาค ๑ ส่วน
โรงสีไฟ ทุนที่ลงมาแรกแรก ๑๕๕,๐๐๐ บาท ภาค ๒ ส่วนสูบ ๒๒๔,๐๐๐ บาท หักสูบที่ถอนไป
๒ สูบ ๔๔,๐๐๐ บาท คง ๒๒,๐๐๐ บาท ภาค ๓ ส่วนบ้านเรือนแลสวนสวน ๕,๘๒๐ บาท ภาค ๔
ส่วนนางทุนถมกันโคกแลชุกบ่อ ปลา ๒,๔๐๐ บาท รวมทุนที่ไถลงคง ๑๕๕,๒๒๐ บาท ถ้าตีราคา
เกี่ยวน้ำอย่างต่ำ ๒๐๓,๒๒๐ บาท ตามรายการดังกล่าว

ผลประโยชน์ในปีหนึ่ง

ภาค ๑ โรงสีไฟนั้น เดิมได้ทำการเอง ๓ ปี ในมกราคมที่แล้วมานี้เห็นว่า เห็น
เหนื่อยลำบากมาก แลถ้าใช้เวลาไปหาผลในทางอื่นเหนื่อยน้อยแลได้ผลมากกว่า แลทั้งการ
เช่นนี้จะหาคนใช้ทำการต่างตัวเองไม่ได้ อนึ่ง ถ้าไม่มีเรือกลไฟใหญ่เอง แลไม่มีห้างเมืองนอก
เองแล้ว ก็ไม่พนักินน้ำไค้ตอก จึงตกลงให้ห้างมันฮองลง ซึ่งมีเรือกลไฟใหญ่ ๒ ลำคือ เรือบ
เนี้ยวแลมันเซงหงวน แลมีห้างนอกนั้นเขา กำหนดสัญญา ๕ ปี แลมีหุ้นแก่เขาควย เขาจัดการ
ทั้งปวงเสร็จ เฉพาะเขาเก็บเงินละ ๑,๓๒๐ บาท แลต้องเสียค่าประกันไฟเคื่อนละ ๓๒๐ บาท
การซ่อมแซมแลรักษาโรงสีแลเรือ บူးเขาจ่ายเงินของเขาเองสิ้นเหมือนแบบเขาโรงสีกลไฟของ
หลวงซึ่งเคยได้ทำมาแต่ก่อนนั้นทุกประการ

ภาค ๒ ส่วนสูบยักนั้น ไม่ได้ให้ใครเขา แลไม่ได้ใช้ ควยเดิมสั่งมากอนมีประทุนน้ำ
ไซ้ปีแรกเป็นผลมาก ในการรักษาคนเขา แต่มีประทุนน้ำแล้ว น้ำบริบูรณ์ทุกปี ในคองการใช้
สูบก็ก็จะขาย

ภาค ๓ ส่วนบ้านนั้นเป็นที่อยู่ แลส่วนนั้นมิก็กลายเป็นพื้น เก็บเองได้ประโยชน์ราว
เคื่อนละ ๕๐ บาท

ภาค ๔ ที่นั่น ทำเองสำหรับบ้าน ๒๐ ไร่ได้เขาราวปีละ ๒๐ เกวียนเศษเล็กน้อย
ไปเฝ้าเอง อีกนอกนั้นให้ราษฎรเช่าเหมา ๓๐ ไร่ ต่อเกวียนโรงสี นา ๓๐๐ ไร่ได้เข้าปี
ละ ๓๐ เกวียนงสี ประมาณเงิน ๒,๗๐๐ บาท รวมผลประโยชน์เกวียนที่หักจ่ายแล้วคงเก็บได้
ปีละ ๑๕,๓๐๐ บาท

เหตุที่จะจำนำ

ในปีที่เข้าบริบูรณ์กว่าปีก่อน ๆ มาก โรงสีไฟได้กำไรทุก ๆ โรง มีคนปรารถนา
ทำโรงสีไฟมาก ทั้งซื้อและเช่า ถ้าจะขายแต่เฉพาะโรงสีไฟภาคเดียวเท่านั้นคงได้ราคาถึง
๒,๕๐๐ ซึ่ง แลถ้าให้เขาเช่าปีนี้ ตามราคาจึ้นยวนถึงหางบวลงแลหาอยู่เล็งมาขอเช่าใหม่
เป็นเดือนละ ๑,๖๐๐ บาทขึ้นอีก ๓๕๐ บาท แต่ก็จะกระทำอย่างใดไม่ได้ ควคึกสัญญาผู้เช่า
เกิมนิยม เพราะได้สัญญาให้เช่า ๕ ปี ถ้าจะขายผู้เช่าจะกรราคาซื้อแต่เพียง ๑,๕๐๐ ซึ่ง
เท่านั้นภายหลังขอให้เพียง ๒,๒๐๐ ซึ่ง จึงเป็นอันคึกอยู่ ในเวลานี้ เจ้าของโรงสีไฟ ได้รับ
ทำทางรถไฟพระพุทธบาท คาดว่าจะเป็นกุดประโยชน์แลผลทั้งคนโดยสาร การทำป่าไม้แลทำ
สิลาทำปูนรวมกัน แลแนวทางการรถไฟนี้เป็นบริษัท ก็ประสงค์จะได้รับหุ้นไว้มากสุดแต่ที่จะชวน
ขวางใจ จึงคึกจะหาเงินโดยทางจำนำสมบัติที่กล่าวนี้มาช่วยเป็นทุน

ขอความ จำนำ

จะจำนำสมบัติที่กล่าวนี้หมดทั้ง ๓ ภาค เว้นไว้แต่ภาคที่ ๒ คือสวนส้ม (ได้แบ่งไป
ทูลเกล้าฯ ถวายเสียบ้างแล้ว เหลืออยู่นั้นก็คึกจะขาย) เป็นเงิน ๑,๖๐๐ ซึ่งเท่านั้น เพราะ
ทราบวาธรรมเนียมจำนำต้องไว้ราคาเยาว์ จะส่งคอกเบี้ยปีละครั้งตามธรรมเนียมซึ่ง
ละ ๒ สลึงต่อเดือนคือปีละ ๑๒๐ ซึ่ง และจะได้มีประกันอีกคือโดยสำหรับเงินที่จำนำนั้นให้ไว้คว
กำหนดจำนำ ๕ ปีถ้วน ถ้าไม่ไปส่งคอกเบี้ย ฤาถึงกำหนดมิได้ (เว้นแต่ได้ตกลงกันต่อสัญญา
ไปอีก ๕ ปี) ต้องเป็นหลุค เมื่อหลุคนี้ให้รับจำนำเลือกได้ ๒ อย่าง คือ ๑ จะถือสมบัตินั้น
หลุคเป็นสิทธิคางตนเงินแลคอกเบี้ยที่เคียวก็ได้ แต่คอกบอให้ทราบภายใน ๓๐ วัน เป็นเสร็จ
กัน แล ๒ ถ้าผู้รับจำนำจะประสงค์เงินก็ให้ขายทอดควคึกสมบัตินั้น ได้เงินเหลือคตนเงิน

แลกออกเบี้ยเท่าใด ทองคืนให้ผู้จำนำ ถ้าขาดเท่าใด ผู้จำนำยังคงรับผิดชอบใช้เงินอีกจนกว่าจะครบเงินแลกออกเบี้ย ใ้ขวาจำนำหลุดแล้วเป็นแล้วกันไป

วินิจฉัย

เมื่อข้อความปรากฏอย่างนี้ ก็ย่อมเห็นได้ว่า สมบัตินั้นมั่นคง โดยมีราคาแน่แท้ภาคที่ ๒ คือสูบลอกแล้วก็คง ๑๕๓,๖๖๐ บาท ถ้า ๒,๖๕๕ ซึ่งกว่า จำนำแค่ ๑,๖๐๐ ซึ่งเท่านั้น แลได้คอกเบี้ยโดยงามแล้ว แลไม่มีเหตุใดที่ระสงไสยว่าจะไม่คอกเบี้ย ด้วยค่าเช่านี้เองยังได้มากกว่าเงินคอกเบี้ยที่จะต้องเสีย อนึ่ง หนังสือบริคณห์สัญญาที่ทำต่ออำเภอดำเนินตามธรรมเนียม ทั้งยักหนังสือสำหรับที่กินไว้ในมือทั้งยักใบประกันอัคคีภัยไว้อีกด้วย ถ้าเกิดเพลิงไหม้ก็ได้เงินคืนจนเต็ม แลแม้จะหลุด ผู้รับจำนำยังเลือกตามชอบใจเองได้ วาจะเอาที่เป็นสิทธิ์ ถ้าจะเอาเงินคืน ถ้าจะคืนเงิน ขายทอดตลาดขาดเงินเท่าใด ผู้จำนำก็ยังคงรับผิดชอบใช้ให้อีกจนครบอีกชั้นหนึ่ง ไม่มีทางเสียเปรียบอย่างใดเลย

อนึ่ง เถภาะโรงสีไฟนี้ มีส.เทอบัลเฟอร์ หลวงนิเทศกลกิจ ก็ได้ไปตรวจครั้งหนึ่ง เมื่อ ๔ ปีมาแล้ว ทำรายงานเป็นกรมพระคลังข้างที่ ว่าเครื่องจักรแลการก่อสร้างแข็งแรงก็มีค่าแท้จริง โรงสีไฟนี้ มั่นคงแข็งแรงกว่า โรงสีอื่น ๆ โดยมาก เมื่อเปิดสีก็ไหวนอยกว่าโรงสีอื่น ๆ โดยมาก มอน้ำเคลื่อนยิบสำหรับสูบลัก ใหญ่กว่าเครื่องสี สามารถจะเติมเครื่องสีได้อีกเข้าที่สีได้ส่งไปขายเมืองจีนเมืองแหลมมลายูและระวาก็มีราคาแพงกว่าโรงอื่น ๆ เป็นชั้นที่ ๑ ซึ่งในกรุงสยามเดียนนี้มีอยู่ ๔ โรงด้วยกัน คือ ๑ โรงสีกิมเจง ๒ โรงสีพระภักดี ๓ โรงสีนายถนมา และ ๔ โรงสีนายบุญนี้ สืบตามพวกโรงสีไฟก็ทราบอยู่ด้วยกัน อาไ้สรยเหตุทั้งปวงนี้ เจ้าของโรงสีไฟ จึงกล่าวจำนำโดยมิได้แรงวาจะเป็นอย่างอื่น

ภาคผนวก ๗

เมือง	จำนวนกมทำนา		กีดตัวกรวดละ ๕ กม		จำนวนนาที่ทำได้		จำนวนเงาที่ทำได้ ถัว ๔ ไร่ต่อ เกวียน	
	๒๕๕๔ ไร่	๒๕๕๕ ไร่	๒๕๕๔ ไร่	๒๕๕๕ ไร่	๒๕๕๔ ไร่	๒๕๕๕ ไร่	๒๕๕๔ ไร่	๒๕๕๕ ไร่
กรุงเทพมหานครวันออก	๑๓๔๓๒	๑๔๕๔๕	๒๗๑๒๐	๓๔๗๒๕	๘๕๓๓๒	๘๑๐๘๘	๒๑๔๓๓	๒๐๒๗๒
กรุงเทพมหานครวันตก	๑๐๓๘๔	๑๓๑๐๐	๕๗๕๒๐	๖๕๕๐๐	๓๗๑๐๔	๖๖๕๘๕	๕๒๗๒	๑๖๖๕๖ (๒๐ ไร่)
นนทบุรี	๒๑๖๔๔	๒๓๓๖๕	๑๑๕๘๕๕	๑๑๑๕๔๑	๑๖๕๒๐๕	๑๐๘๒๒๐	๒๓๕๘๕ (๒๐ ไร่)	๔๑๐๕๑ (๒๐ ไร่)
ปทุมธานี	๑๓๓๗๒	๑๘๘๒๘	๘๖๘๖๐	๕๔๑๔๐	๘๕๔๖	๑๖๑๖๓๖	๒๑๑๐๑ (๒๐ ไร่)	๒๕๘๐๕
ฉะเชิงเทรา	๑๒๕๕๕	๑๕๒๕๕	๖๔๓๗๕	๗๖๕๕๕	๒๓๒๕๕๕	๓๐๒๕๕๕	๕๘๒๕๕ (๒๐ ไร่)	๑๗๕๖๑๔ (๒๐ ไร่)
มีนบุรี	๑๐๕๖๕	๑๑๗๕๕	๕๕๘๕๕	๕๘๗๒๕	๑๕๐๒๑๕	๑๖๘๖๕๓	๓๗๕๕๕ (๒๐ ไร่)	๒๔๑๗๓ (๒๐ ไร่)
สมุทรปราการ	๑๓๐๓๔	๑๔๕๕๒	๖๕๑๗๐	๗๒๒๑๐	๘๐๐๑๓	๑๒๖๖๕๘	๒๐๐๐๓ (๒๐ ไร่)	๓๑๖๗๔ (๒๐ ไร่)
นครเขื่อนขันธ์	๓๓๕๐	๕๓๒๑	๓๖๕๕๐	๔๘๖๐๕	๕๕๕๖๕	๘๓๑๒๘	๑๑๕๕๒ (๒๐ ไร่)	๒๐๗๕๒ (๒๐ ไร่)
รวม	๑๐๓๕๘๐	๑๒๒๐๕๕	๕๓๓๕๐๐	๖๑๐๒๕๕	๘๒๘๐๒๓	๑๐๕๔๕๕๑	๒๐๗๐๐๕ (๒๐ ไร่)	๒๓๓๖๒๒ (๒๐ ไร่)

ภาคผนวก ข

	จำนวนกรั๊กนทำงาน				จำนวนคนทำงานกติกักรั้ง ๕ คน				จำนวนนาที่ทำไถ				จำนวนข้าวที่ไถ			
	ปี ๑๒๖ กรั๊ก	ปี ๑๒๗ กรั๊ก	ปี ๑๒๘ กรั๊ก	ปี ๑๒๙ กรั๊ก	ปี ๑๒๖	ปี ๑๒๗	ปี ๑๒๘	ปี ๑๒๙	ปี ๑๒๖ ไร่	ปี ๑๒๗	ปี ๑๒๘	ปี ๑๒๙	ปี ๑๒๖ กิกถาวโร เป็นเกวียน	ปี ๑๒๗ กิกถาวโร เป็นเกวียน	ปี ๑๒๘ กิกถาวโร เป็นเกวียน	ปี ๑๒๙ กิกถาวโร เป็นเกวียน
กรุงเทพฯ	๓๘๒๖๑	๓๐๓๙๘	๓๒๕๓๙	๓๑๖๖๕	๑๙๑๓๐๕	๑๕๓๙๙๐	๑๖๒๖๙๕	๑๕๘๓๒๕	๒๓๕๓๒๖	๑๘๗๓๙๙	๑๘๕๖๓๘	๑๘๓๓๓๑	๓๘๕๕๒	๒๒๕๖๖	๕๖๕๑๘	๓๕๕๕๒
นนทบุรี	๒๕๐๐๘	๑๙๓๙๓	๒๕๘๓๘	๒๒๘๘๐	๑๒๕๐๘๐	๙๘๓๑๕	๑๒๕๑๙๐	๑๑๕๕๐๐	๑๙๑๑๑๒	๘๙๙๑๒	๑๓๖๕๕๒	๑๒๓๐๓๓	๖๓๓๐๕	๒๙๙๓๐	๕๕๑๑๐	๓๐๓๖๙
สมุทรปราการ	๑๕๖๖๕	๑๓๓๒๑	๑๓๕๙๘	๑๕๐๖๘	๓๘๓๒๕	๖๖๖๐๕	๖๓๕๙๐	๓๕๓๕๐	๑๖๕๘๓๒	๑๑๑๕๓๓	๑๒๓๐๘๘	๑๑๓๘๕๓	๕๕๙๕๓	๓๓๑๕๕	๓๑๓๓๒	๒๕๕๖๕
นครเขื่อนขันธ์	๘๑๐๐	๘๓๘๓	๘๕๑๒	๗๖๖๖	๕๐๕๐๐	๕๑๙๑๕	๕๒๐๖๐	๓๘๓๓๐	๑๖๕๙๕๖	๓๕๕๕๖	๓๖๒๒๒๓	๕๕๙๕๓	๓๕๕๕๕	๒๕๑๙๘	๑๕๐๕๕	๑๕๕๕๓
ประทุมธานี	๑๕๑๕๒	๑๕๘๘๘	๑๖๑๑๐	๑๖๑๓๕	๓๕๓๑๐	๓๕๕๕๐	๘๐๕๕๐	๘๐๘๓๕	๓๕๑๑๓	๓๖๕๕๑	๓๕๓๑๕	๕๕๕๕๓	๒๕๓๐๕	๑๒๑๖๐	๑๘๕๒๘	๒๓๖๓๘
ชัยภูมิ	๑๒๓๖๓	๑๕๕๑๓	๑๖๖๒๐	๑๓๕๓๕	๖๓๘๑๕	๓๒๐๘๕	๓๓๑๐๐	๖๓๕๓๐	๕๕๕๒๑๓	๒๖๑๐๙๖	๓๐๕๕๕๕	๒๐๘๘๓๖	๑๕๕๕๐๕	๘๓๐๓๒	๓๖๓๖๓	๕๒๒๐๘
มีนบุรี	๑๐๘๖๒	๙๓๖๖	๑๐๒๑๕	๑๐๙๑๕	๕๕๓๖๐	๕๘๕๓๐	๕๑๐๓๕	๕๕๕๓๕	๒๓๙๙๙๕	๑๒๓๓๕๑	๑๒๙๒๓๓	๑๑๖๙๕๘	๓๕๙๙๘	๕๕๕๕๓	๓๒๓๑๑	๓๒๓๑๑
รวม	๑๑๒๓๑๖	๑๒๐๒๓๒	๑๑๓๕๕๓	๑๒๙๐๕๕	๕๖๑๕๕๐	๖๐๑๑๖๐	๕๘๙๓๑๕	๑๕๕๐๕๘๖	๘๘๙๖๖๘	๑๐๓๕๘๕๕	๘๖๑๐๒๕	๕๕๑๙๕	๒๙๖๕๕๓	๒๖๘๙๕๓	๒๖๘๙๕๓	๒๑๕๓๒๖

ที่มา : ร.๖ น.๑๑.๑/๓ หน้า ๒๐.

ผลการทำนาทั้งประเทศ พ.ศ. 2450-2475

TOTAL RICE AREAS AND PRODUCTIONS, FROM 1907-1932

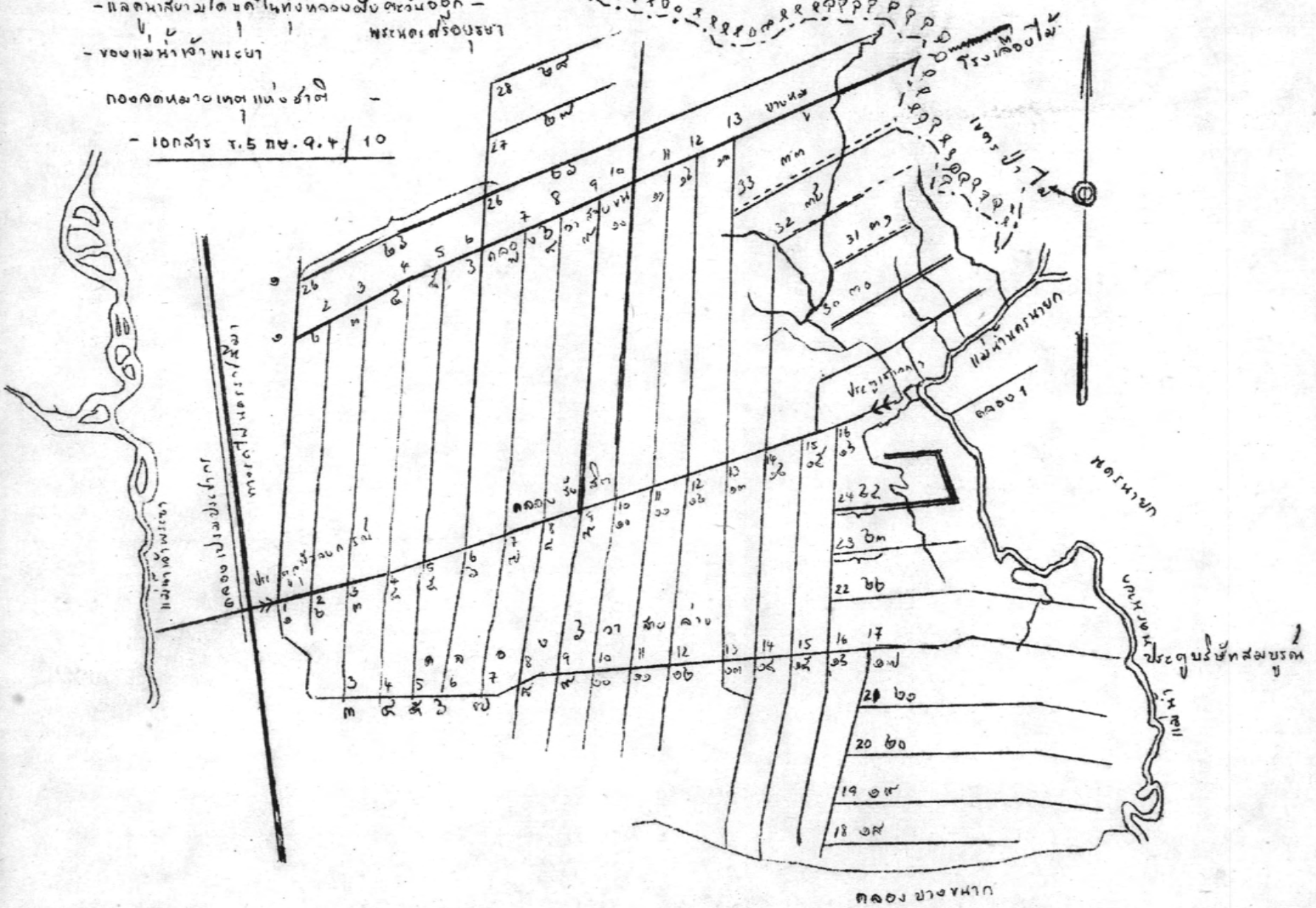
พ.ศ. B.E.	ค.ศ. A.D.	เนื้อที่ถือครอง	เนื้อที่เพาะปลูก			เนื้อที่เสียหาย			เนื้อที่เกี่ยวเก็บ		ผลได้ข้าวเปลือก	
		Holding Area ไร่ Rai	Cultivated Area ไร่ Rai %			Damaged Area ไร่ Rai %			Harvested Area ไร่ Rai		เมตริกตัน Metric tons	กก./ไร่ kg/rai
2450	1907	"	9,334,000	"	676,300	7.2	8,657,700	2,581,722	298			
2451	1908	"	9,151,000	"	1,318,800	14.4	7,832,200	2,368,344	302			
2452	1909	"	11,100,000	"	144,600	1.3	10,955,400	3,043,962	278			
2453	1910	"	9,379,000	"	300,830	3.2	9,078,170	2,953,118	325			
2454	1911	"	9,823,087	"	371,160	3.8	9,451,927	2,880,603	305			
2455	1912	"	12,342,051	"	17,690	0.1	12,324,361	3,669,529	298			
2456	1913	"	13,514,479	"	966,630	7.1	12,547,849	2,853,238	227			
2457	1914	"	12,739,400	"	126,530	1.0	12,612,870	3,101,916	246			
2458	1915	"	12,951,500	"	92,550	0.7	12,858,950	3,267,119	254			
2459	1916	"	13,559,000	"	565,220	4.2	12,993,780	3,785,872	291			
2460	1917	"	13,890,600	"	2,911,700	21.0	10,978,900	2,989,229	272			
2461	1918	"	13,491,067	"	932,270	6.9	12,558,797	3,384,202	269			
2462	1919	"	15,492,515	"	6,719,385	43.4	8,773,130	2,270,411	259			
2463	1920	"	15,293,135	"	1,297,145	8.4	13,995,990	4,265,996	305			
2464	1921	"	16,224,160	"	1,497,630	9.2	14,726,530	4,234,638	288			
2465	1922	"	15,795,400	"	782,140	4.9	15,013,260	4,340,464	289			
2466	1923	"	16,791,250	"	2,011,810	12.0	14,779,440	4,399,125	298			
2467	1924	"	17,356,120	"	1,367,230	7.9	15,988,890	4,941,573	309			
2468	1925	"	17,103,380	"	2,185,490	12.8	14,917,890	4,193,102	281			
2469	1926	"	18,091,780	"	686,960	3.8	17,404,820	5,226,037	300			
2470	1927	"	18,298,440	"	2,338,010	12.8	15,960,430	4,564,096	286			
2471	1928	"	17,809,507	"	2,899,230	16.3	14,910,340	3,882,165	260			
2472	1929	"	18,974,150	"	3,693,940	19.5	15,280,210	3,874,834	254			
2473	1930	"	16,875,520	"	1,691,030	8.5	18,184,490	4,826,301	265			
2474	1931	"	19,317,430	"	3,184,840	16.5	16,132,590	4,068,531	252			
2475	1932	"	20,086,190	"	1,264,910	6.3	18,821,280	5,116,405	272			

ที่มา : จาก "รายงานประจำปี ๒๕๑๐" กรมการข้าว

คลองตามโครงการรังสิตขบวน 2
 - แปลงนาปลูกข้าวในทุ่งหลวงฝั่งตะวันออก -
 - ของนายเจ้าพระยาพรหมศรีอยุธยา

ขนาด ๕๗ ๗๗

กองคณมาทเทศแห่งชาติ -
 - ๑๐๘๖ ร. 5 พ. 9. 4 / 10

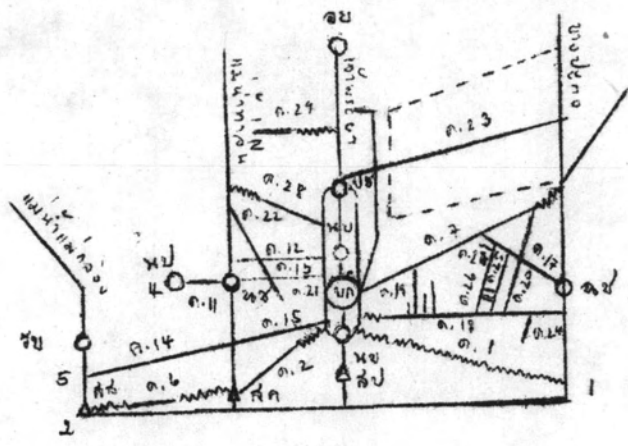
(สมัยปกาก 4 ถึง 5)

ขาม

ชักร

ขาม

1500 เดม

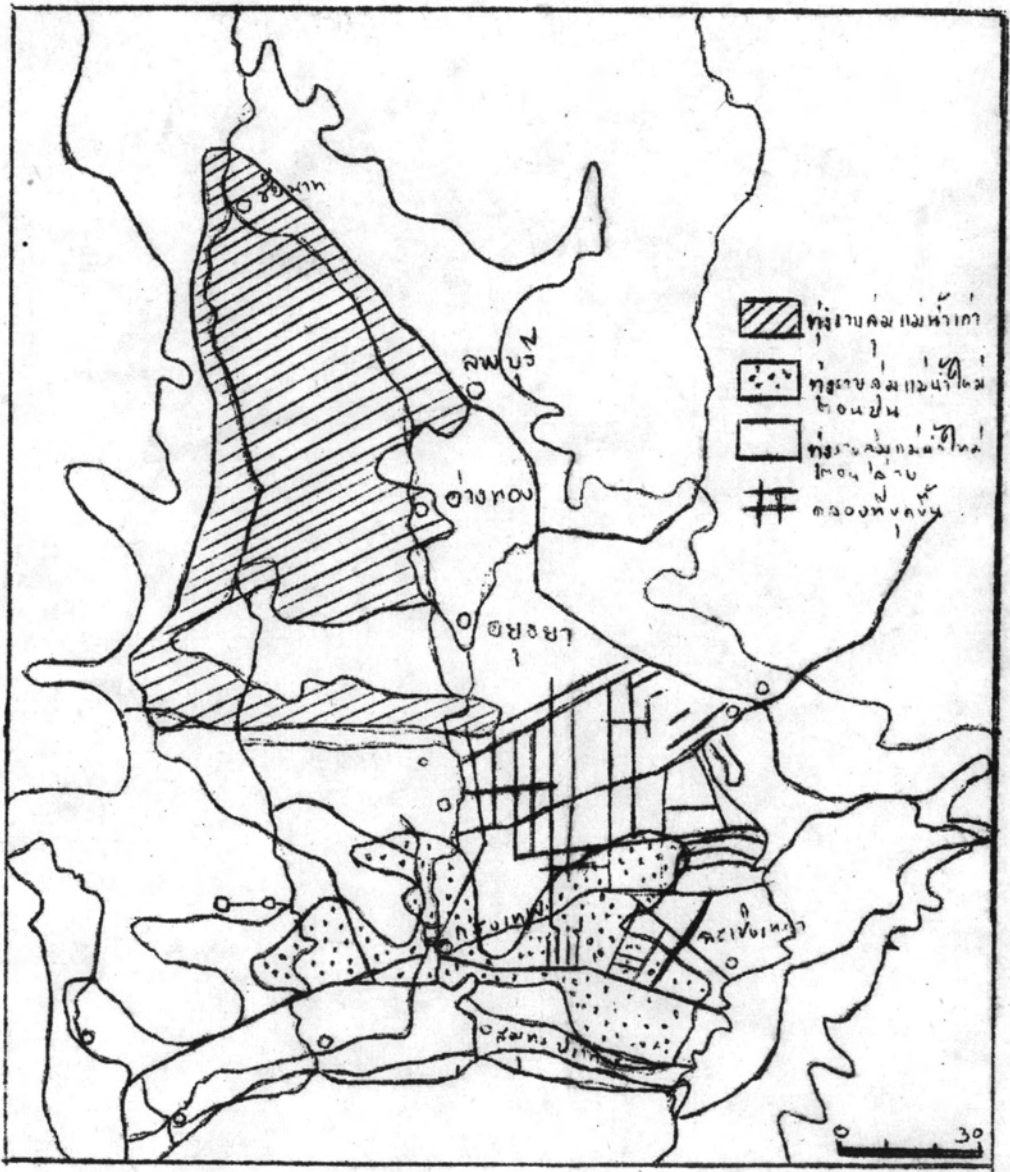

ระบบตอมในท่าราบคอสแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง

- อช : อชชา
- ปร : ปทจธ
- ขบ : ขบชบ
- ขค : ขงกอก
- ขด : ขดรพชช
- สป : สขชปกร
- ฉช : ฉชชช
- นป : นปชช
- นข : นขชช
- สค : สคชช
- รช : รชชช
- คช : คชชช
- : ฌองคอง
- : ฌองคอง
- Δ : ฌองคอง
- : ฌองคอง
- ค.1 : คองคอง
- ค.2 : คองคอง
- ค.6 : คองคอง

- ค.7 : คองคอง
- ค.11 : คองคอง
- ค.12 : คองคอง
- ค.13 : คองคอง
- ค.14 : คองคอง
- ค.15 : คองคอง
- ค.16 : คองคอง
- ค.17 : คองคอง
- ค.18 : คองคอง
- ค.19 : ค.1 ค.2 ค.3 ค.4
- ค.20 : คองคอง
- ค.21 : คองคอง
- ค.22 : คองคอง
- ค.23 : คองคอง
- ค.24 : คองคอง
- ค.25 : คองคอง
- ค.26 : คองคอง
- ค.27 : คองคอง
- ค.28 : คองคอง
- ค.29 : คองคอง

แผนที่แสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกข้าวในเขตชลประทาน
 - พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกข้าว
 - พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกข้าว
 - พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกข้าว
 - พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกข้าว

ประวัติการศึกษา

ชื่อ

นาย ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ

การศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) จาก

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔

เข้าศึกษาที่ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔.

